

TĖVYNĖS SARGAS.

№ 5—6.

1903.

Atsakomasis redaktorius: **J. Lapinas, Tilsit.**

Rankraščius ir pinigus siųsti reikia:
An das katholische Pfarramt Bilderweitschen
bei Eydtkuhnen (Ostpr.)

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis.* **Krylovo pasakos.** Iš rusiško proza persakė. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148 puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juoxas Margalis.* **Volungė.** Eilės — pirmieji bandymai. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 111 puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai.* **Obrusiteliai.** Galerija paveikslėlių iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Puslapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišgantas.* **Vaizdeliai.** Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1902. Pysl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė.* **Dailydė.** Perspausta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1897. Pysl. 104. Prekė 25 kap.
- Sernas.* **Apie Sunaudojimą vandenu.** Priedas prie „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1899. Pysl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas.* **Blaivininkų knygelė.** Kaštu „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pysl. 16 2 kap.
- M. Valančius.* **Paaugusių Žmonių Knygelė.** Atspausta kaštu „Tėv. Sargo“ Tilžėje 1902. 104 pusl. Prek. 20 k.
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Šv. Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai dviejų didžiųjų Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
- Bičių Knygelė — *Satrijos Raganos.* 30 k.
- Laimė iš Svetur, Drama 30 k.
- Neatmezgamas Mazgas — *Farsa.* 5 k.
- Kandidatas į Kunigus — *Dedes Atanaxo.* 25 k.
- Keidošių Onutė — *Savasis.* 10 k.
- Paaugusių žmonių knygelė — *Vysk. Valančiaus.* 20 k.
- Javų Mitālas 2 k.
- Kalendorius 1900 m. 15 k.
- Įvairūs skaitymai iš 1900 Kalendoriaus 5 k.
- Jubiliejus ir naudingi skaitymai 10 k.
- Lietuvišką Chrestomatija kun. Miluko 50 k.
- Kun Strazdelio raštai 10 k.
- Lietuviškos pasakos. Medega lietuviškai mitologiškai.
- Dr. J. Basanavičius. T. I. (baigiama pardavinėti) pr. 2 rub.
- Trakiečių Dzūkų dainos, pusl. 88 60 k.
- Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis I. 80 k.
- Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis II. 1 rub.
- Kristijono Donelaičio Raštai. Pysl. 134. 40 k.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. Scranton, Pa. Theodore Str. 114.,
pas Rev. A. Miluką, Shenandoah, Pa. North America ir pas J. Schoenke
už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8).

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

	lap.
Tiesos įstatymai ir tikėjimo užkentimas. <i>Šiaudų Kulys</i>	2
Mūsų priesui. <i>Vaidėlė</i>	9
Iš tėvynės. <i>Vargdienėlis</i>	11
Bažnytiniai dalykai. Kunigų permainos Žemaičių vysk. Pernai mirusieji kunigai. Ukmergė. Iš Pabaisko. Iš Kulvos. Iš Pikelių. Iš Skuodo.	19
Spaudos dalykai. Lietuviška spauda grįžta. <i>D. D.</i> Iš Truskavos	22
Mokyklų dalykai. Iš Edriejavo. Iš Žemaičių šalies. Iš Krekinavos, Dialtura Ukmergės apsk. Iš Krekinavos.	28
Vargas Lietuvio. <i>Jozas P.</i>	30
Doros pritrukę griebias už paskalbas. <i>Senis</i>	31
Įvairios žinios. Iš Aisėnų. Apie Rudiškius. Iš Šilalės. Iš Endriejavo. Iš Rietavo. Perkrikštas. Staigus stačiatikis. Iš Kvėdarnos. „Iš vaisių jų pažinsite juos“ (<i>Kirvinskis</i>). Iš Kurliandijos. Iš Ukmergės. Smilgei	33
Prekystės ir panašūs dalykai. Nuo Raseinių padangės. Kauno redyboje milų audimas. Iš Rietavo. Tytavienai. Iš Raseinių. Iš Vilniaus. Iš Kauno	41
Juokas	45
Lietuviškas laikraštis Francijoje	45
Redakcijai prisiūstos knygos. Dainos ir Saktmės. <i>Mikalojus Dagilėlis</i> . Savišelpystė. — Kas ir kiek gali pirktis žemės Lietuvoj. — Katekizmo pirmamokslis	45
Sądarbininkams	46
Atsakymai	46

Tiesos įstatymai ir tikėjimo užkentimas.

**Keletas išpėjimų ir gudiškųjų laikraščių atsiliepinimai
apie tikėjimo liuosybę iš priežasties manifesto
26 vasario 1903 m.**

Rusų ciecorius Mikalojus II 26 vasario šių metų apskelbė manifestą. Tarp kitų dalykų tame rašte keliais žodžiais yra paminėtas tikėjimo užkentimas arba jo užlaikymo liuosybė; ciecorius liepia savo vyresnybei, kuriai yra pavesta rupintis tikybos dalykais, ištikimai kaip reikiant pildyti tikėjimo užkentimo arba tolerancijos (vieroterpimost) įstatymus, užrašytusius pamatinių Rusijos tiesų (zokanų) surinkime. Tais įstatymais yra daleista ne vien tiktai pravoslaunams, bet lygiai ir visiems imperijoje esantiems žmonėms krikščionims ir nekrikščionims kuoliuosiausiai užlaikyti savo tikėjimą, melstis ir pildyti jo įsakymus be jokios kliuties.

Zokano gi punktas, kuriuo ir visiems nepravoslaunams yra duotas tikėjimo užkentimas ir pilna jo liuosybė, yra toks: „Visi prie viešpataujančios pravoslaunosios cerkvės nepriklausantieji Rusijoje gyvenantieji žmonės... gali visur liuosai užlaikyti savo tikėjimą ir melstis pagal jo apeigų. Tikėjimo liuosybė yra prisavinama ne tiktai krikščionims kitoniškųjų tikėjimų, bet ir žydams ir magometanams ir pagonims, idant visos Rusijoje gyvenančios tautos garbintų Visagalintį Dievą įvairiomis kalbomis pagal jų prosenolių įstatymų ir išpažinimo, laimindami rusiškųjų manarchų viešpatavimą ir melzdami dangaus ir žemės Sutvertojo imperijos galybės pagausinimo ir patvirtinimo“ (44 ir 45 osn. zak.).

Tokie yra pamatinio zokano žodžiai, kurių pas mus niekas neprivengia nei pildo.

Zokanas sako: „visi turi tikėjimo liuosybę“, tai yra visi Rusijoje gyvenantieji žmonės, kokios jie yra tikybos tokios, — ar žydas, ar pravoslaunas, ar liuteris, ar katalikas, — visi lygiai gal išpažinti savo tikėjimą, gal savo kalboje melstis, statyti bažnyčias, gal užimti augštesnias ar žemesnias vietas viešpatystės ir žmonių valdyme, gal buti

gubernatoriais, sudžiomis, generolais, ministrais ir kit. kaip kad po visas žemės karalystes yra daroma, o pas mus katalikui vietos nėra; katalikas mūsų krašte ne tiktai gubernatoriu, bet ir menku uredninku ir mažu pačtos činauninku ir selskos raštininku buti negali. Visiems užtikrinama tikėjimo liuosybė, o katalikui kryžiaus kur norint ne valna padirbinus pastatyti, numirėlio kaip reikiant palaidoti, parėtkos kelti, prie Kristaus grabo per Velykas padorios sargybos pastatyti, giesmių su trubais ar patrubočiais giedoti, karunos per procesiją pakylėti neleidžia.

Zokane parašyta, juog visos Maskolijoje esančios tautos „įvairiomis kalbomis“ gali Dievą garbinti; o mums liepia rusiškai melstis, mums užgina knygas savotiškai spaudzinti, o liepia gudiškomis literomis drukavotas maldų knygeles pirkti, o kartais dar ir veltui dalyja; mūsų kudikius po visas kliasas liepia ne savotiškai, bet idėm gudiškai ir poterius ir kitus tikėjimo dalykus mokyti; kunigui neleidžia kliasoje, su parakvijonų kudikiais apie tikėjimo dalykus kalbant, lietuviškai atsiliepti.

Toliau, zokane parašyta, juog visi gal tikėti „pagal jų prosenolių įstatymų ir išpažinimo“, — ar teip yra? Mūsų senoliai ir prosenoliai kitą kartą ir žinote nežinojo kažkokią „pravoslaviją“ esant; mūsų bočiai, žemaičiai ir lietuviai, be jokios baimės savo bažnyčiose meldėsi, savo kunigų pamokslių klausė, iš jų rankų sakramentus priimdavo, o dabar mūsų vaikus viduriniųjų mokyklų karaliaus dienoms į cerkves varo už ciecorių melstis, popai mūsų selskas, mokyklas, aludes, pagaliau parodas ir tiltus švenčia, milijonus teip vadinamųjų buvusiųjų unijotų — katalikų (uporstvujuščije) vienu plunksnos patraukimu į pravoslaviją užrašę, jau ilgus metus vargina be meilės, jų bažnyčias į cerkves perdirbinę pačius per nevalią į anas varyte varo, jiems nenorint išliubus popai duoda, tėvams prieštaraujant kudikius krikštyja, numirusių neleidžia katalikiškai palaidoti.

Kada jau yra tie liuosybės ir užkentimo zokanai rašyti, o tuotarpu tukstantis mūsų bažnyčių po ilgą plačią Lietuvą ir Žemaitiją į cerkves pagadintų paliko.

Jei kada nuteksi į Vilnių, Kauną, Panevėžį, į Grodną, Minską, Kijeva, Smolenską, — pasižiurėk, kiek tenai visokių cerkvių atrasi, o maž ne visos jos yra išveržtos, atimtos nuo katalikų, kurie savo kaštu ir prakaitu kitą kartą tuos gražius Dievo namus dėl savęs iš muro ar medžio padirbinę, dabar patį vargšai šventomis dienomis neturi kur melstis, reik ir žiemą ir rudenį ant šventoriaus šalti arba su dideliu vargu po bažnyčią spaustis, nekartą sveikatos nustoiant, o tuotarpu anos cerkvės ir lygšiol tuščios, tankiausiai uždaros stovi. Žmonės katalikai visados su nuliudimu žiuri į tuos cerkvių murus, kurie visųaiškiausiai nurodo, kaip baisiai skirias maskoliška tikėjimų liuosybė ant popieriaus užrašyta nuo tikrosios liuosybės.

Klausk dabar, iš kur tas skyrius? iškur toks nesutikimas tarp žodžių ir darbų, iškur tas prieštaravimas tarp užrašytųjų tiesų ir jų užlaikymo? Viena skelbia zokanas, o kitą pildytojai daro? Maskolius negali gyventi be apgaulės, be apmonijimo. Dėl despotizmo, dėl teip vadinamos samoderžavijos užlaikymo vyresnybė ir save apgaudinėja ir kitus tamsybėse laiko. Maskolius nori geru, šviesiu ir laisvingu ir išmintingu pasirodyti kitų karalysčių ir savųjų ir kitų žmonių akyse, o savo viešpatystės viduje užlaiko ir tvirtina tamsybę, vergiją, suspaudimą. Baisu jam, idant žmonės, liuosybę gavę, ne susiprastų, idant apsišvietę savo vargo ir suspaudimo neišvystų, idant tamsybę išblaškę, o galybę įgavę, ne atstatytų teip netikusios vyresnybės; baisu maskoliui, kad žmonės, augštos samoderžavijos apiekos atsižadėję, patį savo reikalais rupintis neužsigeistų, kaip kad po kitas viešpatystes yra daroma, kur ne vienas žmogus visiems zokanus rašo ar išduoda, bet pasiuntinai iš visų karalystės kraštų susirinkę, — kiekvienas pagal savo šalies reikalų tamtikras tiesas rupinasi paduoti. Bijosi to vyresnybė, todėl ciecoriaus valdžia savo paduotusius niekaniekiiais nuraminti steigias, džiugina kartkartėmis manifestus garsindama ar kitus kokius palengvinimus it vaikams zabovą žadėdama.

Be to, mūsų krašto vyresnybė turi dar kitų, sekretnių pasalinių įstatymų, turi įvairius teip vadinamus „admi-

nistrativiškus parėdymus“, pagal kurių valdo ir rėdo, pamatinių tiesų nesiklaususi arba jas aplenkusi.

O ir patį augštesniosios vyresnybės įstatymai Rusijoje teip yra tamsūs, teip neaiškiai rašomi, juog vietiniai krašto valdytojai juos gali kaip įmanydami kiekvienas į savo pusę kreipti; gerai yra ispėjęs garbingas rašytojas Mickevičė, juog maskolių senato įstatymų tamsybė į patarlę įėjo: žmogus kokį paiką raštą skaitydamas, o negalėdamas jo suprasti, stačiai sakydavęs: „tamsus kaip senato ukazas“.

Nedvyvai, jei kartais atsiranda ir išmintingesnių gudų, suprantančių, juog dabar dar, kaip ir pirma, zokano įstatymai Maskolijoje ne tikt nėra kaip reikiant tikriai pildomi, bet tankiai yra visai antraip, priešingai jiems daroma.

Tas jų sąprotavimas gana aiškiai pasirodė iš priežasties apskelbtojo 26 vasario manifesto. Aš čia pridursiu, ką gudiškas laikraštis „Peterb. Viedom.“ N. 57 apie tikėjimo užkentimą numano.

Pagal gazetos žodžių, manifeste pats ciecorius išpėja, juog užkentimo arba tolerancijos (vieroterpimost) įstatymas, tikėjimo dalykuose Maskolijoje šiose dieneose yra laužomas, o daugelis paprastų ruskių - žmonių, sako gazeta, matydami tikėjimo suspaudimą, kreivai sanprotauja, buk toks svetimųjų tikėjimų neužkentimas stačiai iš pamatiniojo zokano yra pakilęs, ką tikrai sakant, patvirtina paties maskoliškojo rėdo pasielgimas.

Pagal gazetos žodžių, zokanas, kaip matyti, nedraudžia pravoslaunam į katalikus ar į kitą tikėjimą persiversti, o tuotaru visi persivertusieji yra už tą skaudžiai baudžiami ir korojami; dar sunkiau yra baudžiami tie, kurie drįstų prikalbinėti arba priimti iš pravoslavijos virštančius. Todėl zokanas sako vienaip, o daroma yra antraip.

Iškur, klausia laikraštis, yra kilęs tas prieštaravimas tarp rašto ir gyvenimo? ir atsako, — iš šitų nenutikusių zokano žodžių: „pagal jų prosenolių įstatymų ir išpažinimo“.

Tais žodžiais zokano rašytojas kitą kartą ne ką kitą norėjęs pasakyti, kaip tiktai geidęs apskelbti tautoms ir gentiems, pė Maskolijos valdžios tada pakliuvusioms, juog anos be baimės, be suspaudimo visados galės užlaikyti savo tikėjimą. Bet per ilgą laiką, baudžiovosp apročiais

esant, anie zokano žodžiai („pagal savo prosenolių įstatymų ir išpažinimo“) nustojo savo pirmosios prasmės, liko ankštai pagal literos aiškinami ir įgavo visai kitonišką reiškimą. Tuos žodžius pradėta sanprotauti teip, kad ir vaikai turi būtina išpažinti ir užlaikyti savo tėvų tikėjimą. Jei tėvai yra buvę pravoslaunai, tad jau vaikai gimsta pravoslaunais nei jiems ne valna savo tikėjimą perkeisti: nori-nenori, o zokanas nepaleidžia, turi buti pravoslaunu.

Zokano žodžių tvirtai prisilaikant pravoslaunų - žmonių dušios paliko paduotos kaip kokiai baudžiavai ar lažui, likos tvirtai prikergtos prie tamtikro tikėjimo išpažinimo, nuo kurio jau nebegali be baimės atsitraukti. Bet tie zokano žodžiai apie tikėjimo užlaikymą pagal savo prosenolių papročių prie nepravoslaunų tikėjimų yra suvis atbulai taikinami: pravoslaunam užginta į katalikus verstis, o katalikai į pravoslaviją yra dar viliojami ir masinami, o parašyta tartum labai aiškiai: „visi (ir katalikai, ir pravoslaunai, ir pagonys) gali užlaikyti savo tikėjimą pagal jų prosenolių įstatymų ir išpažinimo“, — kur-gi teisybė? koks tai čia netikęs galvojimas!

Negana to! dar kas nori iš vieno krikščioniško tikėjimo pereiti į kitą, o nepravoslauną, tam kaskartą reikia gauti ypatingą daleidimą ministro viduriniųjų reikalų; kas norėtų į pravoslaviją verstis, tam ne jokio ministro rašto nereikia. Teipat žydai, magometanai ar pagonys, norėdami priimti krikščionišką tikėjimą, bet ne pravoslaviją, turi pasirupinti įgyti to paties ministro daleidimą, į pravoslaviją, jeib tiktai kas norėtų verstis, tokių daleidimų nereikia.

Žodžiu sakant, Maskolijoje ruskiui ne valna išpažinti savo tikėjimo pagal dušios persitikrinimo, tikėjimo iš širdies gilumo pakilusio, bet reikia tokiu buti ir vadintis, kaip kas kancelarijos knygoose yra užrašytas.

Norint, sako vienas maskolius, visą tą piktą išnaikinti, norint ištikrųjų duoti žmonėms tikėjimo užkentimą, reikia ano 45 zokano punkto žodžius: „pagal savo prosenolių įstatymų ir išpažinimo,“ pakeisti kitais, šiais ar jiems lygiais žodžiais:

„visi gali užlaikyti tikėjimą pagal savo saužinės ir išpažinimo.“ Gal buti teisybė, kad tada visi kiti pasalieji priesakai ir administracijos parėdymai patįs iš savęs suirtų.

Bet mums rodos, juog Maskolijoje kaip niekuomet nebuvo, teip ir nebus pilnos saužinės liuosybės, iki viešpataus „samoderžavija“. Nės atsiradus saužinės liuosybei pravoslavijai butų galas, o toji yra samoderžavijos įrankiu (veizėk Tėv. Sargą 1901 m № 12.) Norint saužinės liuosybės, negalima varžyti prigimtos žmonių liuosybės, t. y. reikia atmainyti patvaldystę, samoderžaviją. Juog tat gal kuomet nors įvykti, nurodo pačių maskolių balsai, tarp kurių kartais atsiranda, kas išmintingesnis, juog išmano, kad persekioti žmones už tikėjimą yra neteisingas daigtas ir nieko nemačija, anaiptol: kuolabiau yra tikėjimas spaudžiamas, kuo didžiau yra varžomas jo išpažinimas, tuo labiau jis yra mylimas, užlaikomas ir branginamas.

Apie tą kalbant reikia atsiminti, kad yra daug žmonių katalikų, pirm kelių dešimčių metų arba dar ir seniaus, Minsko, Grodno, Liublino, Sedleco ir kitų gubernijų po nevalia į pravoslaviją užrašytų ir pagal rašto jau ne-katalikais šaukiamų, o jų bažnyčias į cerkves perdirbtos. Tą savo baisų darbą, lygų pirmųjų amžių pagoniškųjų ciecorių persekiojimams, maskolių vyresnybė savo raštuose daliai vadina „unijotų į vienybę sugražinimu“ „(vozsojedinenij unijatov“). — Tie žmonės ir lyg šio laiko, nors jau antroji, o kur-ne-kur jau trečioji ir ketvirtoji eina jų karta, savo širdyse tebėr tvirtais katalikais: jie neima šliubų nuo popų, savo kudikių jiems krikštyti neduoda, patįs be jų ir numirėlius laidoja. Popų tenai yra labai daug, vyresnybė jiems algas moka iš tų pačių žmonių pinigų; popai dėl mažų kudikių tenai dar turi ir mažas kliasas atidavę, į kurias vyresnybei liepiant veltu priima katalikų vaikus, dar visokiomis dovanomis anuos prie savo mokslo masindami ir viliodami. Bet katalikai savo kudikių į tas kliasas negali leisti ir turi nuo jų atsitraukti.

Žinoma yra Vilniaus Vyskupo istorija, kurs dėl tos priežasties buvo vyresnybės ant keletos mėnesių iš Vilniaus ištremtas, kad, tamtikrą raštą paleidęs, savo vyskupystės

žmonėms stačiai buvo užgynęs vaikus į tas popų mokyklas leisti. Bet neilgai trukus tas pats Vyskupas, Šventam Tėvui Popiežiui prieš ciecorių labai prieštaraujant, paliko veikia paleistas ir gavo tokią pat kitą vyskupystę ir lygšiol gražiai Sandomiero dieceziją Lenkų karalystėje valdo.

Lyg su tuo kartu ciecorius užgynė popams katalikų vaikus į savo kliasas per nevalią varytinai varyti. Nors Kauno vyskupystėje, labiau pačiame Kaune ir pavietų miestuose ir dar keliose vietose popai neliaunas vilioję katalikus į savo cerkvinas kliasas, kaip tai Raseiniuose, Biržiuose, Panevėžyje, Šiauliuose ir kitur — **Katalikai, kuogreičiausiai išten savo vaikus atsiimkite, jei kas per neišmanymą butų ten leidęs; jei ne, tad negalite ir patį kaip reikiant katalikais vadintis, nes iš geros valios pasiliekate okazijoje prie didžiausio grieko, t. y. savo tikėjimo išsivadėjimo;**

O kas savo katalikiškojo tikėjimo atsižadėjo, tas jau ne mūsų, ne savas žmogus, bet svetimas; jis jau ne lietuvis, ne žemaitis, bet pervirtuoklis, išsigimęs sunus, vertas paniekinimo, vienkart ir pasigailėjimo.

Retai, teisybė, atsitinka girdėti, lietuvi ar žemaitį pravoslaviją priėmus, nebent iš kokių mokytojų o nedamokytų raštininkėlių, nės tokie nesugužti, neužbaigti žmonės užvis yra nedoresni ir pasileidę jų menkos galvos kiek ten, kaip sako, mokslo liežtelėję, o iš savęs nieko išmanyto negalėdamos, lengviai duodasi apsukti tariamą didybę į vairių pravoslaunų „načelninkų“. Nors liudnas yra daigtas, nors išreto išgirsti, vieną ar kitą paklydėli savo tikėjimo, o vienkart kalbos ir giminės atsižadėjus, bet kartu nėra ko labai ir nuliusti nei nugąstauti: kaip pelai nuo grudų vėjui pusterėjus atsiskyria, taip klaidingas pravoslavijos vėsulas, netikusius lietuvius išblaškęs, juos nuo tikrųjų tikėjimo ir tėvynės sunų atskyria. Nėr, sakau, labai kuo nugąstauti, ne tokiais per amžius, daugel vargų datyrus, mūsų plati giminė, lietuvių ir žemaičių tauta laikosi; kad daugumas tokių netikusių ir paniekintinių, sunų išsigimusių butų buvę, jau seniai visi butumėme amžių glumenuose pražuvę.

Šiaudų Kulys.

Mūsų priešui.

Šiaurės nožmusis dvigalvi ereli,
 Ko mets nuo meto į sirdyn duksti
 Kaip budelis kankindams mūsų šalį?
 Ko reik nuo mūs, baisusis kraugeris?
 Ar tau Vytis lėtos galvos nelenkia?
 Ar laužo šventi žmoniškų tiesų?
 Nožmiaijai tavo valdžiai audrą rengia?
 Teisybė reik nupraust' su mūs krauju?
 Anaipol. Netinka mūs liežuvis?
 Už ką? O, pramačiau, ko trokšti tu;
 Baisi slaptis: tau rūpi mūsų žuvis —
 Tau reik lietuvių išgamų, vergų!
 Geidi, kad pervirstų į tavo sunus
 Sumynę prigimtį mūs lietuviai —
 Pirmiaus, kad jie pavirstų į tamsunus —
 Tada nupirktum dvasią jų pigiai.
 Paliauk! Tu nežinai tylaus mūs krašto,
 Eik į žilus laikus,
 Klausyk, ką kalba jie — kas yr ant rašto —
 Tenai pažįsi mus.
 Juk jau senų-senovėj'
 Sriovėms mūsėj' kraujai:
 Nuolat Lietuvą pjovė
 Kaimynai, ateiviai.
 Juk kogi mums nedarė
 Tai lenks, tai jūs tėvai,
 Visa pasaulė varė
 Ant mūs minias rustai.
 Bet Lietuva atlaikė;
 Nors priešų mūs nožmums
 Daug kraujo mūs išnaikė —
 O liko da ir jums.
 Nevieną šendien vyrą
 Aprauda Lietuva,
 Neviens iš kančių styra
 Teriojams jūs ranka.

O kur yr tie, ką mus baisiaus kankino?
 Kur kryžeivių plieninė padermė?
 Nė dvoko. Jų niekšystę žmonės žino,
 Nuo kraujo mūs užtemo jų garbė
 Ar mes užmiršim garbę Gedimino?
 Ar Didžio Vytauto narsius mušius,
 Kurs milžiniškoms rankoms surakino
 Tėvynės priešams tykančius nasrus?
 Eikš, versk — į ką geidauji mus išversti —
 Tikėkis Margio rasiąsis dvasias —
 O į vergus tau mūsų nepaversti!
 Junkinkis mus — igysi gyvates!
 Ir perspėjam, kad nenueis per nieką
 Mūs sopuliai, mūs kraujas, mūs verksmai:
 Kentėjimuose mūsų sėkla lieka —
 Iš josios gi sprogs mūs garbės žiedai.

Didžiukis mūs Lietuva,
 Kas yr, ką tu maža:
 Prieš tave priešai griuva,
 Nelygi nors kova.
 Vytie, daugiau vienybės,
 Drąsos, šviesos darbų! . .
 Ir jungą kraugerybės
 Nutrenksi nuo pečių.
 Jau pradeda blaivyti
 Ilgos nakties tamsa,
 Rytuos dangus dabūtis
 Su vilties mūs aušra;
 Netruks nušvisti skritas
 Mūs kruvinos šalies:
 Išauš tuoj aukso rytas
 Ir laimė užtekės!

O tu, godus šiaurės ereli,
 Liauk dūkęs — neįveiksi mus;
 Mūs kantrios širdys daug kęst' gal
 Ir Lietuva kaip buvo bus!

Vaidelė.

Iš tėvynės.

Pergyvenus geroką laiką Rosijos dideliame mieste, susilpnėjo sveikata. Atėjus-gi vasaros laikui, kad pataisyti sveikatą, ypač aplankyti seną tėvelį, pamatyti seną pažįstamą upelį, o labiausiai atsikvėpti tyrame Lietuvos ore, atsiliuosavęs nuo tarnystės ant mėnesio ir sukrapštęs keletą rublių, 20 birželio 1902 m. leidaus į kelionę. Nors jau buvau buvęs porą kartų Vilniuje, vienok trumpai po keletą valandų, dabargi turėdamas truputį liuosesnio laiko, norėjau daugiau susipažinti su miestu. Paėmęs bilietą iš P. tiesiai į Lietuvą ant stacijos N. savo kelionę pataikiau per Vilnių. Kas iš lietuvių nėra skaitęs arba girdėjęs pasakojimo apie Lietuvos garsų sostamiestį Vilnių? Kas iš dievotų (pabažnų) lietuvių ne svajoja, kad tenai buti pasimelsti prieš Stebuklingą Paveikslą Švenčiausios Marijos? aplankyti garsią Kalvariją ir visus likučius žilos senovės Lietuvos didvyrių? Nusipirkęs bilietą įsėdau į greittrukį, nors tai reikia užmokėti truputį brangiau, bet žmogus turi liuosybę; paėmus numerį (plackartę) jau nieks tavo vietos neužims; ten gali ar skaityti, ar miegoti, ar sėdėti, o kas ypatingai, kad greitas trukis beveik per pusę greičiau važiuoja už paprastą pasažirinį; nės iš P. per 15 valandų atsidūrėme į Vilnių. 21 birželio jau esmu Lietuvos sostamiestyj, Vilniuje. Išvydus miestą, per prievartą išsiveržė žodžiai: Sveikinu tave, brangus Vilnius, sveikinu Stebuklingą Paveikslą Šv. Marijos! Tomis mintimis išėjęs iš trukio nūsiamdžiau vežimėlį ir nuvykau prie gero savo pažįstamo, kur vėšėjo artima mano giminėtė.

Neimsiu rašyti apie Vilnių, nes jis yra daugelyje knygų aprašytas; tiek tik galima pridurti, kad labiausiai apgyventas nešvariais žydais. Turgus kaip ir visur Lietuvoje rankose žydu. Arkitektura namų daugiausiai senoviška. Stogai tankiausiai dengti dokalkomis. Gatvės (ulyčios) kalnuotos ir siauros, iš kraštų nuolaidus grioveliai, kuriais per visą miestą teka visokio baurumo pamazgos (sutros); nes Vilniuje nėra pravestų vandeninių trubų (kanalizacijų), o tas gali kenkti sveikatai. Abelnai imant Vilnius prieš kitus Rosijos miestus neatsižymi švarumu. Bet vieta tai poetiška; visa apigarda apsiausta augštais kalneliais ir lėkštemis pakalnėmis. Poetui nereikia daužytis po Neapolį, Veneciją ir kitur; gana gerai ištyrti nuo Vilniaus iki Kaunui; čia gamta nepavydėjo poezijos; tik gaila, kad mūsų dainiai negana apdainuoja savo tėvynės poetiškas vietas. Dabar gana, grįškim atgal. Nuvykęs prie pažįstamo ir truputį pasistiprinęs, skubinaus aplankyti Stebuklingą Paveikslą Š. Marijos Aušros Bromo pasimelsti už savuosius, o ypač už save didžiausį nusidėjėlį. Čia besimeldžiant tarp daugumo žmonių, kokių dėkingų jausmų širdis prityrė, to negaliu apsakyti! Ypač žiurint, kad kiekvienas žmogus įvairių tikėjimų ir stovio turi nuimti kepurę, iki nueina toliau! Vis tai matant pamislyji žmogus, o tai tavo didybė, lenk galvą ir klioniokis Karalėnei Dangaus ir Užtarytojai Lietuvos Sostapilies. Dėltogi su pasididžiavimu jauti, kad ir mes lietuviai neesame našlaičiais, nes turime Užtarytoją! — Iš Aušros Bromo su viršminėta giminėte nuėjome apžiūrėti šitų bažnyčių ir šėipjau vietų, sodnų ir tt. Paskui išėjome už miesto prisiziūrėti dailumui gamtos. Čia nereikėjo neikokių inženerių — pati gamta padabina apigardas Vilniaus. Neveltų mūsų Didvyris Gediminas įsteigė Lietuvos sostapilį ant teip puikios vietos, nes kur pažvelgsi, ten turi ant ko akis užhovyti. Bevaikščiojant nepamatėm, kaip prisiartino vakaras, ir turėjome vykti ant pailsio, o ant rytojaus nutarėme aplankyti Kalvariją. 22 birželio priguliničiai atsilsėję ir patistiprinę anksti nedidelis burelis iškeliavom į Kalvariją; nors tai pernykščia vasara buvo gana lietinga, bet toje

dienoje pasitaikė mums tyras oras. Kalvarija nuo miesto atstoki bus apie septinėtą viorstų, tai-gi išėjus iš miesto ištroškusiems tyrame ore galima buvo atsikvėpti visa krutine; nės teip gražu: ant laukų banguoja javai, ant pievų kvapas visokio gražumo žiedelių kaip kaurais nukloto, priėjus prie pušyno, pušys ošia dar ir paukšteliai nors liūdniai, bet vis-gi čiulbėjo, ir gegužė, karalėnė girios, dar mums keletą kartų tūlose vietose sukukavo.

Čia visur katalikiškas judėjimas, žmonės miniomis eina į Kalvariją, visur gieda, visur užia, o prie jų ir aš prigulėjau kaipo mažas lašelis jurioje. Vis tai regint teip ramu, teip ant širdies saldu rodos niekuomet nesinorėtų persiskirti su tuomi pušynu. Ejome beveik visi basi; priėjus prie upės, kuri pavadinta Jordanu, gėrėme tekantį čystą vandenėlį, plovėme veidus, rankas, kojas ir meldėmės kaip kas mokėjome. Nors vedėjas skaitė mums lenkiškas maldas, bet aš mačiau, kad daugumas ir lenkelių mažai jo teklaušė; kiti kalbėjo rožančių, kiti apsiašaravę tik duk savo, žodžiu sakant — kas gal suskaičyti duksavimus paeinančius iš tukstančių dievotų širdžių! Aš prisitartinęs prie vedėjo paklausiau; „Kaip tą upę vadinat?“ Vedėjas atsake: „Baltupe (moj panie)“. — Aš jam atsakiau, kad tai lietuviškas vardas; o vedėjas tarė: „Gal buti, bet męs vadiname lenkiškai.“ Paskui paklausiau: „O lietuviškai ar gieda čia kuomet?“ Jis sakė: „Kaip daug lietuvių ateina, tai jie labai gražiai pagieda, vaikščiodami Kalvariją; ir vedėjas vienas yra, kurs moka lietuviškai“. Viena nemalonų išpuodį daro tas lenkavimas ir lenkiškas giedojimas; gieda visi vienu balsu (unisono), balsai nesuderina, tai baisiai ausis drasko, net visas nervas judina. O antrą nesmagų išpuodį daro, kad ta girė yra pilna elgetų (ubagų) be rankų, be kojų, kiti visi opomis apdengti, ir kiekvienas maldauja sušelpimo. Tai nors tarbą nuneštumei pilną kapeikų, ir tai nepakaktų. Ar nebutų geriaus, kad valdžia, dvasiškoji ir svietiškoji, įsteigtų špitoles ir patalpintų tuos nelaimingus, o nuo keleivių tam tikslui padarytų rinktų pinigų? — Baigiant vaikščioti Kalvariją, apsini aukė ir pradėjo dulkėti smulkus lytelis, ir vis dulkėjo, iki pergrįžome. Grįžtant sutikau burelį žmonių einant į Kalvariją, ir visi

šnekėjo lietuviškai. Pagarbinęs Jėzų Kristų, paklausiau: „Iš kur esate, ir kur einate?“ Atsakė, kad esą iš Suvalkų gubernijos, ir einą aplankyti Kalvariją. Teip širdys pradžiugo, kad nors keletą ypatų gavau girdėti kalbant lietuvišką kalbą.

Pergrįžus į miestą nebuvo kada mąstyti apie pailsį, nės reikėjo dar aplankyti keletą rimtesnių vietų, ypač Gedimino kalną ir lietuviams paskirtą bažnytelę. O čia jau atštunta valanda vakaro, ir lytus vis dulkėjo, vienok turėjau tą pačią dieną atlikti tą darbą, nės ant rytojaus reikėjo mislyti apie išvažiavimą, bo jau bilietui baigėsi laikas. Norint užėiti ant Gedimino kalno, reikia užmokėti miesto kasai 3 k., nės dabar tas kalnas puikiai pagražintas, ir ant viršaus stovi kanuolė; kaip tiktai 12 valanda, tai iš kanuolės šauna. Griuvesiai Gedimino rumų ant to kalno jau baigia nykti, bet dabar ar dėl arkioliogiško ištyrinėjimo ar dėl istorijos paviršis griuvesių aplietas kalkėmis su cementu, kad neišnyktų visai. Užėjus ant to kalno, gali matyti visą miestą ir jo apigardas. Žiurint nuo to teip istoriško kalno ir svajojant apie praeitės laikus per prievertą užėina mintis, koks skirtumas su dabartiniais laikais. Čia kur ūžė trimitai, kur skambėjo kariškos lietuviškos dainos ir skambėjo ginklai, dabar girdi lenkiškus šuksmus ir žydelių gargaliavimus apie „gešeftus,“ arba piemenėlio birbynę (užmiestyje). Su tokiais jausmais ir sunkumu ant širdies apleidau Gedimino kalną ir skubinau, kad atrasti lietuvišką bažnyčią, o čia ant devintos valandos ir lytus nepaliauja dulkėjęs. Vienas nebučiau atradęs, bet mano geras pažįstamas lenkas su noru užganėdino mano reikalavimus, ir nuvykome prie lietuviškos bažnyčios. Dar vartai nebuvo uždaryti, ir įėjus ant šventoriaus pamatėme vyriškį su lopeta kasinėjantį. Lenkiškai paprašėme, kad atidarytų bažnyčią. Vyriškis užklausė: „Kas esate?“ Mano draugas atsakė, esąs kataliku, o ant manęs rodydamas, „O tas ponas tai lietuvis.“ Vyriškis nusišypsojęs tarė: „Ar tai lietuviai nekatalikai?“ Aš išgirdęs žemaitišką akcentą, prašnekau lietuviškai; žmogutis pradžiugo ir su malone bėgo atidaryti mums bažnyčią per zakristiją; tuotarpu išbėgo dvi moteriškos (žemaitės) ir vaikinėlis apie 15 metų, matyti mokytinis žemesnų

mokyklų. Bažnyčioje buvo jau tamsoku. Pasikloniojęs Švenčiausiam Sakramentui pradėjau žvalgytis ir galėjau užtėmyti, kad trys altoriai, vargonėliai menkučiai, grindis raudonų plytų, langai permaži — matoma, kad ir giedroje turi būti tamsoku.

Paklausiau: „O lietuvių ar daug čia ateina?“ Žmogutis atsakė, kad šventomis dienomis prisirenka pilna bažnytelė, ir puikiai pagieda. Apie bažnyčią tiek tegalėjau patyrti. Kad ta bažnyčia stovėtų kur kaimoje (sodžiuje), tai būtų gana daili, bet Vilniuje prieš kitas tokias puikias bažnyčias tai permenka, o kas ypatinga, kad tokioje ne aiškioje vietoje ir nešvariame užkampelyje stovi. Juog beveik visos Vilniaus bažnyčios statydintos per Lietuvos kunigaikščius ir šėip jau didžiunus, o šendien lietuviai neturi tiesos savo bočių bažnyčiose išgirsti Dievo žodį prigimtoje kalboje! Kur tai teisybė? — Sustiprinęs dvasią senovės liekanomis ir Stebuklingu Paveikslu Š. Marijos Aušros Bromo, dabar nusilpnėjęs kunas reikalavo teipogi pastiprinimo ir pailsio. Pergrįžęs į gaspadą po arbatos ir užkandėlės permiegojau trumpą vasaros naktį. Ant rytojaus 23 birž, anksti rytą atsikėlęs, nuvykau prie Stebuklingo Paveikslo Š. Marijos, kad dar kartą pasimelsti ir atsiduoti į Jos prieglobstą. Dar kartą pasimeldęs ir atsisveikinęs su pažįstamais apleidau numylėtą Vilnių gal ant visados, gal jau nebmatysiu, tiktai ta atmintis pasiliks ilgai mano pometyje. Įsisedęs į trukį, po šešių valandų važiavimo pribuvau į gimtinę kertelę. Čia sutiko mane senas tėvelis, bet jau paskutinį kartą girdėjau tuos saldžius žodžius: „Mano vaike, labai aš tavęs pasiilgau, tur but jau paskutinį kartą tave matau.“ Teip ir stojos — išvažiuojant palaimino drebančia ranka, o po pusės metų gavau žinia, kad jau mano tėvelis užbaigė vargingą gyvenimą ant tos ašarų pakalnės. Prastojau paskutinią širdį, kuri apie mane ištikimai budėjo.

Mano nuvažiavime buvo viskas gerai; čia visi pašalėliai pažįstami, čia primena praleistas nekaltas kudikystės dienas, čia ir paprasti valgiai, lietuviški barščiai, paduoti prastame moliniame bliudelyje, teip skanus, žodžiu sakant — viskas guodžia ir širdį ramina. Gerai atsilsėjęs ant liuso oro, ant rytojaus 24 birž. neįvertoli, už poros mylių, buvo

atlaida š. Jono Pocineliuose. Pocineliai tai yra mažas miestelis, filija Beisogalės parapijos, ir vadinasi Liauda (suprask Lenkija), ir sodžius ten apilinkyje vadina okolica. Čia keletą parapijų vadina save liaudančikais, nės ir upelis teka, vadinamas Liauda. Liauda maž-daug Krekenavos parapija dalis Beisogalės, Dotnavos, Kieidainiu ir žemyn Nėvežio ant Kauno; tai tas plotas teip užvietrytas lenkomanija, kad daug praeis laiko, iki jie atbus iš to miego. O žargonas tos liaudančikų kalbos, apie kurį pridursiu ką girdėjau, ypatiškai kurios atmenu: *jak ja vexma tobja pagalis. A vuo patrxaj vuodyna samym dugnie Patrxaj jak jemu lulyx veliašų*, ir daug panašių barbarizmų.

Gerai mokant lenkišką kalbą ir girdžiant tokį žargoną, tai nors ausis užkišk! Žinoma, išgirdęs apie atlaidas Liaudės su noru skubinaus nuvykti, kad išgirsti prakilną kalbą, pamatyti liaudančikus kaip inteligentus ir tą teip pragarsėjusią vietą.

Pocineliuose yra maža medinė bažnytėlė, klebonija, špitolė, keletas žydiškų kromelių, monopolė ir keletas pravoslaunų gyventojų nuo 1863 m. Matoma vietiniai gyventojai išsiusti, o į jų vietą atgabenti staravieriai. Tie staravieriai gyvena neprisarašė neina nei į kariumenę, jei tiktai procentas te eina, o daugiau palicija gauda ir atiduoda į kariumenę (po naružnomu vydu), o tai civilizacija Rosijos 20 amžiaus. Į Pocinelius nuvykau; jau buvo pusė sumos. Diena buvo giedri, žmonės meldės ant šventoriaus, ir aš atsiklaupęs sumėčiau poterėlius, bet malda nelindo į galvą, tik žingeidus noras pamatyti liaudančikus. Tuotarpu prisiartinio dvi merginos su saulesargiais (parasoliais), kartuonyniuose rubuose, namų darbo pirštinaitėse, na ir trata lenkišku viršminėtu žargonu. Aš pasidrašinęs lietuviškai paklausiau: „Ar jau po pamokslo, mano kaimynės?“ Teipogi grynai lietuviškai atsakė, juog dabar pamokslas. Paklausiau: „O kaip gi pamokslas čia, lenkiškai ar lietuviškai?“ Tarė: Lietuviškai.“ „Tai kamgi tamstos, budamos Lietuvos dukteris ir šnekate teip sudarkytą kalbą?“ „Matai tamsta, — sakė — kad čia Liaudė, ir su lietuvišku liežuvium negali prilygti ir esi neapkenčia-

mas nuo liaudančių.“ Nedailu man daugiau buvo šnekti su nepažįstamomis kaimynėmis; pasakiau, kad einu pamokslo klausyti.

Į bažnyčią negalima buvo įsisprausti dėl daugumo svieto; teip ir pamokslo ne girdėjau. Laike Mišparų apėjo procesija, giedojo lotyniškai. Po Mišparų karunką giedojo lietuviškai; paskui patyriau, kad rožančių ir giesmes gieda lietuviškai, tik vargamistra adynas gieda lenkiškai. Kam tas barbarizmas ir lenkomanija širdyje Lietuvos? To negalima suprasti! Veržiasi mintis į galvą ir galima pripažinti, juog mes patį esame kalti, ir juog teisinga mums yra Dievo bausmė už ištautėjimą, už išsižadėjimą brangiausio turto prigimto liežuvio.

Paskui išėjau pasidairyti ant rinkos; čia kaip ir visur ant atlaidų ubagai gieda, arkliai žvengauja, vežėjai šukauja, žmonės kaip bitės aulyje užia. Toliau prekioja dalgiais, pipyrnikais, barankutėmis, bundelėmis, gira bonkutėse, strymelėms ir tt. Tarp prekiojančių daugiausiai žydai, o tarp jų du vežimai staravierių ir vienas katalikas. O liaudančiai ant ratų susėdę monopolius maukė kaip veršiai putrą. Išėjau ant krantų upelės Liaudės užbovyti akis ant sulenkėjusio Lietuvos kampo, nės apie Pocinelius ir Vadaktus daug skaičiau apysakose Šenkievičės „Ogniem i moczem“ ir „Potop.“ Ant kranto sėdėdamas mažčiau apie Liaudę ir jos gyventojus; čia saulės spinduliai meiliai šildė, o po mano kojų neapsakoma daugybė žolynėlių ir visokių žiedelių gavinio orą kvėpėjimu; dar ir paukštytė koki laiks nuo laiko tingėdama čiulbavo, tarytum užbovyti norėdama; o man širdis suskaudo ir kraujais aptvino atminus ant ištautėjusių liaudančių. Tomis mintimis sugrižau prie savo pažįstamų, ragindamas važiuoti namon, ir atsisveikinau su Liaude ir Pocineliais, išnešdamas širdyje nemalonumą. Po keleto dienų gerai atsilsėjęs pervaziavau keletą parapijų dėl geresnio susipažinimo su gyvenimu mūsų tautiečių. Persitikrinus galima pasakyti, kad niekas nėra teip nuskriaustas kaip lietuviai; turgus visas rankose žydų. Jeigu lietuvis pradeda prekiauti, tai žydai podcheirem nutaria ne įleisti dietuvio į turgų. Visi malunai ir miltai rankose žydų; žmogus prekuodamas privalo pirkti nuo žydų, o žydai

pagal savo cheirem vietoje pirmo skyriaus (sorto) miltų duoda antrą, o prekę paima už pirmo skyriaus, paskui žmogus prekiuoja, imdamas prekę kaip ir žydai; tuotarpu pasirodo miltai prastesni ir pyragai susalsta; paskui pirkėjai nurodo, kad juos apgaudinėja ir neina pas savąjį pirkti, o ištikrųjų tas žmogus visai nekaltas. Ne tik miltuose, bet visokiuose dalykuose apgaulystė tarp žydų neapsakoma. Jeigu tuomi negali žmogui kenkti, tai žydai susitaria tarp savęs, nuleidžia pigesnią prekę, iki žmogus subankrutys.

O kad jau subankrutėja, tai žydai vėliai pakelia prekę iki savo išrenka. Visos vagystės pereina per žydų rankas, nės žydai moka slėpti ir užlaikyti slapta, dėlto gi mūsų krašte neapsakoma daugybė vagysčių. Jau laikas būtų mums susiprasti ir atsikratyti nuo žydų. Argi lietuvis negali vesti prekytės? Gali! tik reikia susipratimo ir vienybės, o iki nebus vienybės ir viešpataus užvydėjimas, toliai mes busime žydberniais. Toliaus dvarponiai begėdiškai skriaudžia ūkininkus; jei gyvuolys įeina į dvaro mišką, tai dvarponis lupa kiek nori, nežiurėdamas ant tiesų (zokanų), jei žmogus neturi kuom užmokėti, tai turi dvaro laukus nudirbti. Kur-gi ta teisybė, juog nuo 1867 m. ūkininkams ganykla paskirta su dvaro, bet jeigu dvarponiai ūkininkus apgavo, tai kurgi ta sąžinė? Negana to vargšios merginos pristojusios į dvarą tarnauti, tampa doriškai nuskriaustos — visą tą matant negalima užtylėti, nenurodžius visuomenei! O ir palicija dar aršiaus smaugia ūkininkus o vagius užtaria, nės tie moka papirkti. Jei koks ūkininkas neduoda kyšių, nutraukdamas paskutinį kasnį, tai tas ir neblagnadiožnas, ir žemės sklypelio negali pirkti ir lietuviškas knygas užlaikyti ir tt. Daeina iki to, kad visai nekaltai tampa ištremti iš tėvynės. Dėlko gi tai? Juog ūkininkai atlieka visus pavynasčius, moka mokeščius, taiso kelius, tiltus, duoda kareivius ir tt? Prie dvarponių palicija visai nekimba. Čia aiškiai matoma, kad valdžia dvarponiams padeda, nės jeigu dvarponiai taisytų kelius, tai ir skarbas per skarbas vietas turėtų taisyti, dėlto gi valdžia gindama savo reikalus ir dvarponius užstoja. O lietuviai ūkininkai už savo ištikmingumą ką turi? —

1 ien baigiu savo pasakojimą iš kelionės.

Vargdienėlis.

Bažnytiniai dalykai.

Kunigų permainos Žemaičių vysk.

- Kun. Babrauskis iš Kurklių į Sėsikus kam.
 „ Čiapas iš Gelažių į Daujotavą fil.
 „ Bražauskis iš Daujotavos į Gelažius fil.
 „ Kaulakis iš Alantos į Krakes kam.
 „ Deveikis iš Krakių į Alantą kam.
 „ Šliogeris iš Laižuvos Alsėdžius alt.
 „ Meškauskis iš Girdiškės į Siadą kam.

Pernai mirusiejie kunigai.

1. Leonas Norkevičė Tverų altorista, 72 metų.
2. Adomas Petkevičė Užvenčio kleb., 75 m.
3. Bonipacas Butkevičė Plungės altorista, 72 m.
4. Leonas Klenauskis Palavėnio kleb., 67 m.
5. Kazymieras Domarkas, Žydikų alt., 38 m, penkis metus Rusijoje už lietuviškas knygas ištremtas vargęs.
6. Ulijonas Garnevyčė (Garnys), Batakių klebonas. mirė Kaune, 60 m. amžiaus.
7. Grygalius Dzešulskis, Južintų kleb., 62 m.
8. Baltramiejus Morkevičė, Eirogalos kleb., 61 m.
9. Jonas Jokubauskis Alsėdžių altorista, 73 m. (Kitus paminavojome 10—11. T. S.). Dieve dovanok dangų mirusiems!

Ukmergė. 22 d. Spalio mėn. 1902 m. buvome liudytojai nepaprasto atsitikimo Ukmergės bažnyčioje. Bažnyčia dailiai išredyta kvietkomis ir divonais. Žmonių susirinko daugybė. — Toje dienoje susivenčiavojo prisiekto advokato pagelbinikas Jonas Vileišis su Ona Karakauskaite, kas įpatinga tarp mūsų inteligentų, lietuviškoje kalboje. Iš to nepasipiktino nei užkviesti svečiai nei svotas p. Grapas Kossakauskas, kurs iškėlė vestuves savo dvare, Pašilinėje, kaipo globėjas jaunosios po tėvo smerties. Kaip gi malonu regėti, kad lietuviška kalba kaskart užima sau atsakamąją vietą ir mūsų triusa, neina uždyką!

Pabaiske, Aukm. p. Bažnyčioj dideli nesutikimai: lietuviai kaskartą labiaus reikalauja daugiau lietuviškų giesmių ir tankiaus lietuviškų pamokslų, o lenkuojantįs, nors jų daug mažesnis skaitlius, bet balsiaus rėkdami, kliudo lietuvių reikalavimams įvykti. O klebonas jokių pagerinimų tame dalyke neužveda, gird, dėl ramumo; bet koks čia ramumas, jei kaip prikaistuvyje verda! Ar neverta teisybei duoti viršų? . . .

Dr.

Kulvoje ties Kaunu. Susilaukėme gero klebonėlio, kun. Juozapo Liubšio, kurs tuojaus užvedė atskyrą katekizaciją, ir dėl vaikų - lietuvių ir pamokslų pradėjo nors į ketvirtą šventę sakyti lietuviams, nės užkartą staigiai permąnyti viską - sunkų, kad liachomanų nesuerzinti; nors čia jų ir suvis nedaug, bet labai gerklingi, gali kelią užkirsti ant valandos. O lietuvišką kalbą čia ir visoj anoj apygardoj *butinai* reikia į bažnyčią *gražinti*, jei ne norime, kad lietuviai į baltgudiškus lenkus ar lenkbaltgudžius išvirstų.

M.

Iš Pikelių. Telšių pav. Kauno ap. Parapija nedidelė, klebonas labai rupestingas ant apšvietimo žmonių; ir kaip mokytojis tikybos Jėzaus 1901 m., kaip buvo po visą Lietuvą ir Žemaitiją jubilėjinis atlaidas, tiek jis spēkos padėjo, mokindamas žmones, nekuriuos atvertė prie blai-vystės, ir kaip mokytojis žmonių, įtaisė jubilėjinį kryžių bažnyčioje su lietuvišku parašu, stengėsi kaip įmanydamas, idant butų bažnyčioje gražus giedojimas, kalėduodamas surinko pinigų ant vargonų, įtaisė naujus. 1902 m. geg. mėnesyje tapo pabaigti. Teipo - gi išrašė vargamistrą gerų balsų turėti, kurs gali visą bažnytini reikalą atlikti ne perleidžiant maldų giesta kaip Miš. Šv. su Introitus. Graduale, Communio, ir Mišparus su visomis Antiphonomis ir Commemorations neapleidžia visus gieduojimus, varo iš ailies kaip Rubarcelis rodo. Labai puiku klausyti, kad viskas teip gražiai eina.

Butų labai puiku, kad ir po kitas parapijas atsirastų tokių klebonų darbštų ant bažnytinių gieduojimų, idant reikalautų tokių vargamistrų. Teipo-gi ir vargamistros

nuo savęs darbotų, idant atgieduoti visą ne perleidžiant maldų.

Pikelių bažnyčioje atsibuna viskas lietuviškoje kalboje.

Vargamistra nuo ryto adynas atgiesta lietuviškai. Bet žmonės dar negieda grynai. Kur reikia sakyti: Viešpatie tvirtas, nemirštantis ir tt. jie gieda: Pone macnus, nesmertelnas.

Tiktai vieną karunką giesta iš knygos, kuri yra pertaisyta ir dailiausiai sudėta. Ar ne pradės prisiprasti žmonės prie **tikro** vartojimo savo kalbos?

Ir klebonai darbuojasi — teipo-gi išaiškinti ant pamokslų apie gieduojimą bažnytinį. Duok Dievė, idant teip vyktų po visą Lietuvą ir Žemaitiją! *Pusbernis.*

Iš Skuodo. (*Telšiu pav.*) Prie didesniųjų ydų reik priskaityti čia didei prasiplatinusią girtuklystę. Kas atsitiko per šį metą, tai baisu paminėti. Praėjusią žiemą Mosiedžio parapijoje K. sodoje susitaisę keli girtukliai žmogų, pravarde Laukį, išvedė ir pririšę prie medžio, tol mušė, kad tas iš didžio skausmo visą medžio žievę nugraužė (rytą vyresnybė anuos suėmė). Visą naktį ans žmogelis tokiam baisiam padėjime buvo, kol rytą numirė. Ši vasarą keli girtuokliai pas monopolį vėl užmušė žmogų. Toki tatau girtuklystės vaisiai! Garbingas Skuodo džiakonas kun. Šavlevičė netikt iš ambonos, bet ir per spaviednę draudžia girtuoklius, bet kas klausys? Antra yda negeresnė už pirmąją yra tai didis rukymas taboko pypkos. Lenkimuose per šv. Onos atlaidus po miestelio krumelius teipat mačiau didę daugybę girtuoklių. Be to skuodiškiai ir yra pagirti Skuodo bažnyčia labai didelė, murinė; vasarą parapijonai savo kaštu ją gražiai papuošė, užlaiko 4 kunigus. Bažnyčioje retai kur teisvysi meldžiančius iš „pomietės,“ bet visur iš maldaknygių.

Vab.

Apie spaudos dalykus.*)

Kaskartą tankesniai po maskoliškus laikraščius randame gan rimtus straipsnius apie reikalą lietuviams spaudą sugražinti. Taip neseniai „Peterb. Vied.“ (№ 65) patalpino p. Boguševičės (lietuvio) straipsnį, kurio svarbesnes ištraukas paduodame maloniems Sargo skaitytojams. Patsai straipsnis gan ilgas po antgalviu „apie alfabetą lietuviams“. Ponas Beguševičė rašo, juog lietuviškos knygos ruskomis raidėmis spaustos neplatinsi Lietuvoj ne dėlto, kad kunigai, lietuvius neva sulenkinti norėdami nuo knygų grasintų bet, juog lietuviai nuo amžių priprato prie lotyniškų raidžių kurių neišsizadės. Jis sako, juog Lietuvos kunigai,“ anaipol ne lenkina lietuvių, bet pusė jų patįs — karšti prieteliai lietuviškos rašliavos, kitiemsi vistiek tiek lietuviška tiek lenkiška kalba. Jau vysk. Valančius draug su didžiu buriu dvasiškųjų ir svietiškjų platindamas lietuvišką raštininkystę, buvo apšauktas litvomanu, chlopomanu. O apie šių laikų kunigus nėra ko ir šnekėti, kad jie savo tikrus brolius — lietuvius dar lenkinti norėtų, patįs, iš jų tarpo išėję, juos lietuviškai spavėdoja, pamokslus lietuviskai sako, meldžiasi toje pačioje kalboje, kurią su motinos pienu apturėjo, kurioje klausė pasakų, dainų. Ar galimas daigtas, sako, kad kunigas — lietuvis lenkintų savo brolių lietuvi — artoji? Ant galo juk nevisi lietuviai — katalikai, (toliaus p. Boguševičė), didi jų dalis — protestantai, žalvynai arba reformatai. Protestantai nuo seniai prasiplatino po Lietuvą, Vilniuje turi savo dvasišką vyriausybę, vadinamą synodu arba reformatų kolegija. Nejaugi ir tuos lietuvius lenkina katalikų kunigai? . . . Kągi ant galo lotynišką raidės turi bendro su lenkiškumu? Lotynišką alfabetą — visų alfabetas; lotynišką raides vartoja visa pasaulė, ne patįs tik lenkai.

Lietuvis nuo amžių prie lotyniškų litarų pripratęs, neskaito jų už lotynišką, bet už lietuvišką. Visupirmausiai jis nuo tėvo ir motynos mokinasi melstis savo prigimtoje kalboje, paskui mokinas skaityti ant knygos

*) Veiz. T. S. Nro. 3 — 4, 1903 m. l. 19.

lotyniškoms litaroms, iš kurios mokinosi jo tėvas — motina, bočius — bobutė. Toliaus jis skaito dvasiškas knygas, giesta giesmes iš kantičkų, spaustų tomis pačiomis raidėmis. Visos tos knygos lietuviškoje kalboje, spaustos daugiausiai Vilniuje, per cenzurą perėjusios, nekuriuos užsiliko nuo 100 metų ir užlaikomos lyg kokios relikvijos. Labiaus išlaventuose namuose vaikai — lietuviai mokos ir rašyti irgi lotyniškomis raidėmis.

Kągi tad padaryti su tomis senobinėmis lietuviškoms knygomis? Nejaugi jas, nuo žmonių atėmus, sudeginti? Bet ar tai galima? ar gražu? ar protingai? Ar tuomi galima lietuvių prie rusų litarų pritrauti?

Toliaus p. B. rašo: Lietuvis, matydamas, kaip valdžia nori jam ruską alfabetą antmesti, jaučia save didžiai skriaudžiamu. Mato lietuvis savo viengėčius latvius liuosai skaitančius latviškas knygas, nuo amžių spauzdinamas jiems priprastoms gotiškoms raidėms, o ne ruskomis (kirilica), mato lietuvis, juog ir estų dar mažesnė tauta turi savo rašliavą, savo spaudą, teipgi gotiškoms raidėms. . . O juk dėl gotiškų raidžių nei latviai, nei estai į vokiečius neišvirto, anaip tol juo auga anų raštininkystė, juo labiaus tolinasi jie nuo vokiečių, juo labiaus stojasi savimi, t. y. latviais ir estais.

Tą viską regėdamas lietuvis nuliusta, nės neteisingai skriaudžiamas yra. Lietuvio kaimynai (latviai ir estai) neturėjo nei Algirdžių, nei Gediminų, nei Kęstučių, tuotarpu jiems leidžia savo knygas turėti, o jam, lietuviui, ne.

Teip, ant galo, visoms tautoms ir tautelėms, placioj Rusijoje gyvenančioms, valna turėti savo knygas, o jam, lietuviui, liepia priimti svetimą kirilicą, netinkamą lietuviškai kalbai, savo gi nuo amžių priprastas litaras laukan išmesti, draug su brangioms maldaknygėms ir knygoms dvasiško turinio, nieko jau neminėjant, juog rusų litarų nėkaip nepritaikinsi lietuviškiems žodžiams parašyti, pačią ruską abecelą reikėtų perdirbti, daug litarų pridėdant vėl iš tos pačios lotyniškos kalbos, kitaip niekas nesupras. Vienu žodžiu reikėtų suvis naujas litaras, naują abecelę

lietuviams išmislyti. Apie tai ant galo patvirtina patįs kalbų žinovai (arba filologai).

Tegu tik leistų liuosai spauzdinti lietuviškas knygas priprastoms lietuviškoms litaroms Rusijoje, su persitikrinimu galima pasakyti, juog visų lietuvių širdis prisipildytų jausmais dėkingumo . . .

Ištiesų, juo ilgiaus mus skriaus, spaudos nesugražindami, juo labiaus mūsų širdis sukels ruskiai prieš save, juo labiaus imsime jų už tokį persekiojimą neapkęsti. Kaip dėsimės, teip, bet be knygų neapseisime, per 40 metų pripratome knygas iš rubežio gabenti, ir tų linkui rankų nenuleisime, anaip tol, kaskart su didesniu uolumu ir pasišventimu rašysime, spauzdinsime, platinsime, skaitysime, nepabugdami ir smarkiausiu persekiojimu. Seniaus reikėjo apšviestiesniems apie platinimą rupintis, o dabar, ačiu Dievui, pritraukėme ir brolius sodiečius. Dievas Gelbėtojas ir tvirtybė. —

* * *

Vilniaus general-gubernatorius padavė nuo savęs raštą į ministeriją apie tai, ką jis mislija apie lietuviškos spaudos sugražinimą. Savo ilgame 12 pusl. su persitikrinimu sako, juog lietuviams gyvai reikia spaudą sugražinti, „išliuosuoti lietuviškas raides nuo visų užgynimų ir suvaržymų, leidžiant Rusijoje spauzdinti tomis raidėmis lietuviškas knygas ir perijodiškus išleidimus visokios rūšies“ (laikraščius ir k.). Toliaus gen.-gubernatorius sako, juog uždraudimas lietuviškos spaudos pačiai Rusijai išėjo ant skriaudos arba iškados. Jei Petropilyj Mokslų Akademija, sako, spauzdina lietuviškas knygas lietuviškomis raidėmis, tai, kodėlgi neduoti ir visur jas spausti? Sako Mirskis, juog ir nesant spaudai, visokios rūšies knygos: lietuviškos giesmės, kalbomoksliai ir tt, nebekalbant apie valdžiai vodingus raštus, platinasi dešimtimis tukstančių, duodami gerą uždarbį daugybei žmonių, neišimant ir policijos tarnų. Davusgi spaudą lietuviams, obrusienijai to krašto jokios kliuties nebusią, by tik mokyklos butų rusiškos. Lietuvių tauta esanti mažuti, neturinti jokios garbės praeitėje, (??) lygiai kaipo estai, latviai ir kiti susilies su Rusija. (!) Gen.-gubernatorius giliai persitikrinęs, juog, jei lietuviams

ir tę linkui neduoti spaudos, išeitų dideles painijos, didžiai apsunkindamos valdžią, suprask, gali priversti, lietuvius pakelti maištą prieš juos. Užrubežinių knygų įvežimo vietini valdžia nėra kaip nesuturėsianti.

Savo raštą užbaigdamas sako, juog spaudos sugražinimas „dviem milijonam gyventojų-lietuvių įneštą ramybę, kurios teip reikalauja pakraštys, kuri Monarcho valia man pavedė.“ —

* * *

Lietuviška spanda grįžta. Paskutiniame laike lietuviškos spaudos klausimas vėl aikšten išėjo. Naujasai Vilniaus gen.-gubernatorius, rodos, ištiesų nori tą klausimą išrišti prilankiai dėl lietuvių. Būdamas su vizita Kaune, pats Žemaičių Vyskupams sakė, juog lietuviška spanda neužilgo busianti sugražinta, ir, kaip ant tikro gavome girdėti, nusiuntė prilankų referatą į „gosudarstvennyj soviet“ (augščiausią tiesų sprendėją*) Matyti, juog lietuviškos spaudos klausimas gerokai maskolių valdžiai įkyrėjo, nės gi jau nors syki norėtų jį užbaigti, juog dabar jau galutinai persitikrino obrusitieliai, kad mes, lietuviai, nei mislyte nemislijame priimti „graždanką“ (maskoliškas litaras) į savo spaudą. Nežiurint į nežmonišką lietuviškų knygų persekiojimą, lietuviška rašliava vis auga ir auga, o lietuviškos knygos, spauzdintos maskoliškoms litaroms, ikišiol tebepepelėja spauštuvų šiepose. Ant galų galo ir patįs rusai suprato nepergalėsią lietuviškos rašliavos su policijos pagelba, kaip tad aiškiai nurodo maskoliškųjų laikraščių balsai. Taip „Novoje Vremia“ Nė 9698 šių metų rašo; „Augščiausia Šiaurvakarinio krašto vyriausybė pasirupino išrišti klausimą lietuviškos spaudos, kurs yra lygiai svarbus ir rusų reikalams šiame krašte, ir 2 milijonams Rusijos pavaldinių-lietuvių.“ Toliaus pasakoja tasai pus-oficiališkas laikraštis apie lietuvišką rašliavą ir baigia, primindamas, kad dar 1887 m. jis išreikšdavęs nuomonę apie reikalingumą lietuvišką spaudą liautis persekiojus, ir juo greičiaus

* Girdėjom, juog tas pats gen.-gub. rašė ir Mokslų Akademijai Peterburke, kad jo nuomonę paremtų. Mokslų Akademia irgi lietuvišką spaudą užtarysianti.

lietuviška spauda busianti sugražinta, tuo didesnę naudą turės maskoliškas darbas Šiaurvakariniam krašte. Panašią nuomonę apie lietuvišką spaudą išreiškia ir kitas rusų laikraštis „Peterburgskija Viedomosti.“*)

Tie laikraščių balsai daug reiškia, nes parodo, ką mislija augštesnioji maskolių vyresnybė apie mūsų spaudą.

Taigi ant galo ir mūsų šauksmas paliko išgirstas! Neveltui juog sakoma, kad lašas po lašui varvėdamas pragrėžia ir akmenyje skylę. Jeigu ant galo net maskolių valdžios dangtis negalėjo amžinai užvožti kilstančios lietuviškos dvasios ir susipratimo, ir ta iš kur kitur galinga valdžia priversta yra klausyti lietuvių reikalavimo, tai to viso priežastimi yra: visu pirmu mūsų pačių nuolatinis bildesys, nuolatinis dązgenimas apie sugražinimą išplėstu tiesų! Per 40 metų, be spaudos palikę, nenurimo lietuviai. Nuolat leido prašymus prie įvairių perdėtinių nuo gubernatorių iki carui, per maskoliškus laikraščius nuolat tą klausimą primindavo maskolių apšvietunijai, bet visų-aštriausis akstinas, kurs priragino maskolių vyresnybę lietuvišką spaudą iš vergijos išliuosiuoti, be abejonės buvo tai spartus lietuviškos raštininkystės augimas ir šarpus tarp lietuvių apšvietos prasiplatinimas per užrubežines lietuviškas knygas. Byla inženerio Maciejausko**) buvo paskutinis lašas, persvėręs teisdarystės svirtį į mūsų pusę. Galime tad patis save pasveikinti, juog teip rimtai sugebėjome kovoti už teisybę, per ką atkariavom nuo mūsų priešų pirmutinę užgrobtą mums buveinę (spaudą). Žinoma, pradėjus išsiliuosavimo darbą ir pavykus šiokią-tokią pradžia padaryti, negalima puskelyje apsistoti, bet reikia kaskart toliaus žengti, pajieškant kitų savo tiesų, seniai nuo mūs išplėstu (lietuviškų mokyklų, liuosybės žemę pirkti ir tt.), apie ką su laiku plačiau pašnekėsime. Ginklas gi, su kuriuo užvis pasekmingiaus galime kariauti su savo priešais, turi buti ir toliaus apšvietimas ir apšvietimas; nės visi mūsų priešai, o įpatingai maskoliai, nieko teip

*) Veizėk T. S. 3 — 4, 1903 m. l. 19 ir augščiau, vertime p. R. M.

**) veizėk T. S. 2 1903 m. l. 13.

nebijo, kaip šviesos. Mat, jie yra nakties paukščiai, pripratę patamsiais medžioti. Nori jie nuo mūsų vogtinai pavogti tikėjimą ir mūsų kalbą, bet teip, kad ir mės nepasijustumėm; dėlto neverčia mus per gvol tą į pravoslaviją, bet neleidžia katalikams apsišviesti, gerai pažinti savo tikėjimą, o kur gali, tai ir labai skaudžiai iš pasaly įkanda, tai bažnyčias užgindami statyti, tai žemės pirkti neleisdami, tai kitokias sunkenybes gudriai žmonėms užmezdami. Per apšvietimą gi auga lietuvių tautiškas susipratimas, ir tokie paslaptingi, nedori užmainymai aikšten išėina. Spaudai gi sugrižus, paliktų, rodos, adaras kelias lietuvių apšvietimui ir tautiškam atgijimui . . . Ant to, vienok, galima atsakyti ir teip ir ne. Atminkim, juog spauda yra tai ginklas abipus ašmenuotas, taigi per ją galima ir gerą ir pikną žmonėms padaryti, pagal to, kas rėdys ir valdys lietuvišką spaudą. Gal nereikia ir priminti, juog mums, lietuviams katalikams, butinai reikia pasirupinti spaudoje viršų įgauti, jei norime atsistoti ant tikros kultūros kelio, eiti sveiko apšvietimo taku. Spaudai sugrižus, priseis lietuviams arčiaus susiremti su priešu tikėjimo ir tautos, kuri.odu ketina tuo pačiu ginklu platinti savo nuomones per tam tikras lietuviškas knygas. Bedieviai liuosai paleis ant mūsų aibę visokių knygelių, niekinančių katalikišką tikėjimą ir dorą, o maskolis savo skarbavais išdavimais suks galvą lietuviams su obrusenija, tik jau įvilкта į naują lietuvišką rubą.*) Dėlto toje valandoje užvis, man rodos, pritinka sušukti musiškiams, kaip kitados vienas senovės raštininkas, naujai valdžiai pastojus, sušuko: „**Caveant consules! Sergēkitės vyručiai!**“ Lietuviai katalikai ir jų vadovai, nevėpsokite, kad teip svarbioje valandoje per savo apsileidimą neprakštumėite katalikystės ir lietuviystės ir nepaleistumėt iš savo rankų vienatinio ginklo, už kurio visi nori griebtis, kad mus prapuldyti. Čia reikėtų mums, lietuviams-katalikams, ilgai nelaukus, susimesti į tvirtesnę kuopą, sutvarkyti savuosius laikraščius ir išdavimus, o įpatingai

*) Veizėk augščiau. Aišku, juog maskoliai jei ir ketina mums spaudą gražinti, tai tik, kad galutinai mus suruskinti.

padidinti aukas ant jų išleidimo. Juk būtų nedovanotinas nusidėjimas ir tikrai griekas, matant padangę iš visur niaukiantis ant tikėjimo ir tautos nelaimės laukti, iki bedievystės ir persekiojimo perkunijos pradės į mus pačius trenkti. Iš tos priežasties patartumem katalikiškiems laikraščiams Europoj ir Amerikoje, o teipogi visiems, kurie dar rupinas apie lietuvių doros ir tautos užlaikymą, imti apsvarstinėti, kokių būdu geriausiai, praktiškai suorganizuoti lietuviškai - katalikišką spaudą, ir tame dalyke savo nuomonės viešai paduoti, aukas gi rinkti per rėdystes laikraščių ir šeiptau . . .

D. D.

Truskavoj irgi lenkystės pavietrė platinasi sparčiai, tik greitas spaudos sugražinimas to kampo lietuvius nuo ištautėjimo išgelbėtų.

Dr.

Mokyklų dalykai.

Iš Endriejavo. *Du zuikiu vienkart ne nušausi.* Tarpininkas ant seimo paklausė vyrų, bene sutiktų, kad, Endriejavo valsčių visai panaikinus, pusę pridėti prie Rietavo, o pusę prie Veviržėnų valsčiaus. Vyrai jau buvo besutinką, kaip šit kažikas pusbalsiai ir sako, juog, sėska panaikinus, panaikinsią ir mokyklą. Tarpininkas tą nugirdęs, tuoj kalbą nukreipė ant kitų dalykų. Čia vyrams reikėjo nesikarščiuoti, nės du zuikiu užkarto nenušausi, apie mokyklos uždengimą juk būtų galima ir paskui pamislyti, o dabar kiek kašto veltui dės ant pišoriaus, staršinos ir tt.

Mažiausis.

Iš Žemaičių šalies. *Vyskupas su direkcija kovoja.* Nekuriose mokyklose patįs učiteliai klausinėjo vaikų poterių, kaip namie kalba, lenkiškai ar lietuviškai. Matyt, kitas vėjas paputė, o vis dėl J. M. Žemaičių Vyskupo perstatymus, kursai savo rimumu Kauno direkcijai ragus truputį aplaužė. Mat, pasirodė, juog neveiziant į caro paliepimą maldas prieš mokslo ir po mokslo kalbėti katalikiškai, daugel vietose učiteliai vertė vaikus pravoslaunas maldas

kalbėti. Vyskupas, apie tai išgirdęs, klausė direkcijos, kodėl nepildo caro paliepimo. Toji, nežinodama, ką atsakyti, teisinosi tuo, buk caras, liepdamas katalikams kalbėti savo maldas, neužgynė kalbėti ir pravoslaviškas. Kadangi Vyskupas ir tą direkcijos gudrumo atrėmė, toji išleido učiteliams šiuos užklausimus:

1) Ar ištiesų katalikai skaitė pravoslaviškas maldas? 2) Kas liepė jas kalbėti? 3) Ar žinojo apie tai kunigai kapelionai, ar jie tam priešinosi, ir kokių būdu? 4) Kaip tas maldas kalbėjo, stati ar suklaupę? Mat, trumpai nutverta direkcija už caro valios neišpildymą nori bėdą suversti ant kunigų kapelionų, kam, gird, jie leido kalbėti pravoslavišką malda, arba dėlko ne sustabdė. Žinoma, bepigū būtu buvę kunigams tai padaryti, kad direkcija jų norėtų klausyti. Tuotarpu, kurie kunigai ką nors tame priešinosi, tapo arba Maskolijon išvaryti, arba nuo vietų atstatyti. Norėk tu, žmogaus, pas maskoliaus teisybės įieškoti, — pats visųgreičiausiai paliksi kaltas.

Švirplys.

Krekinavoje. Vasario mėnesyje atskambėjo į sielską tarpininkas ir sakė vyrams: „Štai aš iš caro mylistos jūsų viršininku palikau; tai manęs turbūti visad klausysite. Vyrai, kasmetą sudėkite po 50 rublių ant maisto seniems ir negalintiems učiteliams, — jūsų vaikų mokintojams nepritinka ubagauti.“ Vyrai vienu balsu sušuko: „Nereikia, nereikia!“ O vienas starosta prie posredninko prisiartinęs klausia: „O kas mūsų broliams duoda ant senatvės? teipat juk priseina ubagauti.“ — Tarpininkas, matydamas krekinaviečių neapgausiąs sako: „Nesutinkate, nenevaliju.“*)

Lietuvėlis.

Dialtura Ukmergės apsk. Apie gudiškus gudrumus Ukmergės tarpininko jau buvo rašyta T. S. Pernai vėl išlindo yla iš maišo. Sukvietęs vyrus ant ryto, o atkakęs vakare prabylo, ar reikia jiems lietuviškų knygu. Žinoma visi vienu balsu atsakė, kad labai reikia. Tad rašysime —

*) Ir neturi tiesos nevalyti, nės učiteliams — seniems ant karšaties bus duodama iš skarbo.

toliaus traukė — prie Šviesiausio Karaliaus, kad leistų mumis čia jau spausti ir skaityti. Bet ne ant mulkių užtikta. Užsigirdo tuojaus klausimas: O kokiomis raidėmis bus spaustos knygos? Tarpininkas neva neužgirdęs, nieko neatsakė. Vyras suprato, ko geidžia padaryti neprašytas geradarys, visi atremė: Nenorime. Nenusidavus vienai gudrybei, bandė kitos. Ar norite — klausė vėl — kad jūsų vaikelius mokintų po sodžius lietuviškai, tad pataisykime po sodžius mokyklas. — Vėl užsigirdo klausimas: O koks bus mokytojas? — Tarpininkas ne savo balsu, suriko: Kas jums per rupestis! — Pajautę vilko nasrus suriko: Nereikia. — Tarpininkas daugiau supykęs ir užsigėdinęs, bloškė knygą ant stalo, pradėjo tarp vyrų jieskoti maištininkų ir liepė juos vesti iš sėlskos, grumodamas bausti stropa ir kaline. Visai apie tokį pat atsitikimą girdėjau Anykščiuose. Matyt tuodu vilku buvo susitarę. Tokius tai žabangus mumis stato mūsų globėjai. — K.

Iš Krekinavos. Mokytojas Krekinavos turi visokių knygų ruskomis raidėmis. Kartą susirinkusiems vaikiukams į mokyklą mokytojas atsinešė evangeliją ant pirkimo. Vienas vaikiukas, užmokėjo pinigų už knygą, ir akiveizdoje mokytojaus pakišo į pečių. Pakol mokytojas prilekia, gelbėti, ir sudegė. Mokytojas užsirustinęs pradėjo privedžioti Vaikiukas išėjo iš mokyklos ir daugiau ne grizo.

·Vargas Lietuvio.

Oi, kaip sunku šioj' gadynėj'
Mums gyvent' savo tėvynėj'!
Spaudžia, drasko, plėšo, gaišo;
Kaip įmano, visai maišo.

Atim' knygas, degin' raštus,
Plaka mūsų visus kraštus;
Kur lietuviai pasirodo,
Ten ir su „nagaika“ duoda.

Liep' į cerkvę mums vaikščioti,
 Ir paklaną carui duoti;
 Po paklanui liep' žegnotis
 Ir į šalis mums rinkuotis.

Bet lietuviai to nedaro,
 Kad ir su „nagaika“ varo,
 Pasi priešin' ir atsako:
 Jūsų cerkvė mums pakako.

Męs jau daugiau nėlankysim,
 Jūsų maldų neklausysim
 Ir į cerkvę nevaikščiosim,
 Kol Lietuvoj' męs gyvosim.

Nors į cerkvę jau nevaro;
 Bet už raštus kalinėj' daro,
 Arba išsiunt' į tolimus kraštus,
 Kad negautų lietuviškų raštų —

Bet ir tenai yra tokių,
 Kurie neš' raštų visokių,
 Savo broliams atsigauti
 Ir saldybes tos ragauti.

O, Lietuva! tu Lietuva!
 Tu brangiausia mūs gimtuve:
 Nors męs smertį apturėsime,
 Bet tavęs neisizadėsime,

Jozas P.

Doros pritrukę griebias už paskalbas.

Da viens paveikslėlis lenkų brolystės.

Gudijos padangės. Svečiuose susikalba lenkai su lietuviu lenkiškai.

Pusgalvicki. Ar girdėjai tamsta naujieną? — Čia atsirado lietuvis kurs prasimanė lietuviškai pamokslus sakyti!

Nuskriausaitis. Bet ir Gudijoje atsiranda lenkpalaikių, kuriems rūpi su naikinti lietuvišką kalbą!

Pusg. Tamsta mane vadini lenkpalaikiu?!

Nuskr. Nės tamsta gerbiamą kunigą Juosaitį „kleoha“ pavadinai.

Pusg. Jis užsitarnavo to vardo, nės iš sakyklos uždraudė lietuviams lenkiškai kalbėti, esąs tai baisus nusidėjimas.

Nuskr. Malonėčiau žinoti, kas tai girdėjo?

Pusg. Aš patsai buvau ir girdėjau tą begėdišką pamokslą!

Nuskr. (lietuviškai). Stebėtina, kodėl aš to negirdėjau!

Pusg. Aš nesuprantu, kokia kalba tamsta prakalbėjai?

Nuskr. — Ta pati kalba, kurioj tamsta girdėjęs pamokslą.

Pusg. (šiek tiek nusiminęs). — Padėkim, aš pats negirdėjau, bet man pasakojo mano tarnaitė girdėjusi tą pamokslą.

Nuskr. Stebiuos, kad aš nepraleidęs nėvieno lietuviško pamokslo nėsu šitokio draudimo girdėjęs!

Pusg. Man tarnaitė sakė, kad kunigas prie išpažinties jai tai pasakęs, ir ji, kvaila boba, ėmė nenoroms lenkiškai kalbėti. Poterius, mat, nebe tyliai, bet garsiai ėmė savaip mormuliuoti.

Nuskr. Argi tamstai kenkia, kad svetimtautis meldžias savo kalboje?!

Pusg. Lietuvis — ne svetimtautis, ir mes lenkai negalime leisti tokio pasielgimo, kaip pasielgimas minėto kunigo ir jam panašių maištininku. — Čia įsimaišė da antras lenkas, Mešlovski.

Mešlovski. Lietuviai užsimanė vissame trukdyti lenkus. Va ponia Nubaustienė viešai pareikalavo, kad mokykloje kunigas išguldytų tikėjimą gudiškoje kalboje!

Nuskr. Šendien girdžiu jau antrą melagystę, ir tai melagystė pasakyta nepasirinkant, bet tyčioms, žinant kad tai melagystė.

Mešl. — Kaip tamsta taip gali sakyti?!

Nuskr. — Tuoį pasakysiu, tik meldžiu man atsakyti ant porio mano klausimų: Ar tamstos vaikas tenpat tabesimoko, kur ir sūnus p. Nubaustienės?

Mešl. Juodu dargi vienoje kliasoje.

Nuskr. Ar kunigas — mokytojas kuo nors permainė būdą savo išguldinėjimo?

Mešl. Ne, nėkuo.

Nuskr. Ar tamsta manai, kad, jei p. Nubaustienė būtų viešai pareikalavus išguldinėti tikėjimą gudiškoje kalboje, valdžia nebūtų jai pritarus?

Mešl. Na, žinoma, kad valdžia būtų apsidžiaugus, nės lenkiškai paslapčiai išguldoma.

Nusk. Štai melagystės klausimas tamstos paties išrištas. (kreipdamos į visus.) Atleiskit, kad neįdomiais ginčiais mes kankiname tamstų kantrybę. Tamstos matot čia biau rū paskalbą, su kuriuo lenkiška intriga nori pakirsti garbę lietuvių apskritai ir p. Nubaustienės įpatiškai. Todėl noriu da akies mirksnį naudotis tamstų kantrybe ir pasakoti dalyką taip, kaip jis atsitiko. Kapelionas kliasoj prie visų mokinių gėdino p. Nubaustienės vaiką nemokant lenkiškos kalbos ir liepė jam, nusipirkus knygele, išmokti. Vaiko tėvai nematė naudos apsunkinti sūnų mokymu da vienos svetimos kalbos; todėl motyna nuėjus pas kunigą išgavo jo prižadą nebekelti su jos vaiku to klausimo ir tiek.

Štai ir spręskite tamstos, kas čia ką skriaudžia. *Senis.*

Įvairios Žinios.

Iš Aisėnų. Kovo pradžioje Endriejavo liubrikai atvežė 11 bakių knygų rusų, vokiškų ir žydiškų, sako, šimtą sykių baisesnių už mūsų „Tėvynės Sargą“ arba „Ukininką.“ Pristatė į muitinyčią ir nušautos kumelės kailį, pagal kurio tikisi susekti ir kontrabandos nešėjus. 6 vyrai, raiti nešusieji bakius, visi pabėgo. Mat, yra kam nešti, reikia tik nešikus sunaudoti lietuviškoms knygoms gabenti.

Trumpa žinia apie Rudiškius. Po šitą pakraštį buvo žinoma šiek-tiek apšvietos. Bat apšvieta per mokslą gimsta; ir čia keletas apšviestiesnių lietuvių užsiėmė da daugiau platinti apšvietimą; ir rodos darbas pasisekė. Bet . . . ! Parvažiavo keletą sykių Dr. L. Vaineikis,

kurio tėviškė Joniškiio parapijoje. Iš patrijotų vienas ir nukelivo pas minėtąjį daktarą, idant kaip su mokytu tėvynainiu susipažinti.

Bet Dr. V. buvo pagautas po dvase socijaldemokracijos. Ir ateiviui patrijotui įkvėpė dvasę socijalismo. Dar dovanojo keletą socijalistiškų knygučių.

Visos tos baisiai išjuokia kunigus ir Kristaus mokslą. Bet dar negana to! Nekuris siuvėjas po kaimus siudamas, ėmė pazaunėti moterims, kurios pranešė kunigui, juog tas teip ir teip. Kunigas vienos ir kitos skundas išklausęs, įsilipa į amboną ir iškeikė šitokias bedieviškas knygas ir visokias svietiškos įtalpos, sakydamas: Jūs per knygas išeinatė iš proto, ir užsakė, niekur į savo namus tokių bedievių nepriimti; nės su Švenčiausiu prie ligonies nevažiuos, kur jis bus (tas siuvėjas Jul. Butovis). Ir dabar po visą tą pakraštį kitos kalbos nėra kaip apie kunigo žodžius. Knygų čia žmonės dabar ištolo bijo; jei kas skaito norint nekalčiausias — tai vis-tiek „Bedievis.“

Šilalėje, Ras. p. Judošystė. Ant jomarko Kazymieras Valančius pardavinėjo lietuviškas knygas, o kitas bogomaznikas Pleikys iš pavydo apskundė policijai, kuri pas Valančiaus atrado Tėv. Sargą, Kražių knygelę ir kitas. Tas judošius Pleikys dabar turi vieną koją medinę; ar Dievas jam ir kitą ne palauž už judošystę?

Endriejave, Ras. pav. Viržintų sodoje ši pavasari mirė turtinga ukininkė Barbora Striaukienė. Ne tame naujiena, kad ji mirė, juk ir kožnam reikia mirti, bet juog per visą budynę degtinės nebuvo nei lašo. Už tai didi garbė našliui Ignacui Striaukui; nės parodė endriejaviškiams, juog budynę ir visokius kitus susirinkimus galima atlikti ir be arielkos.

Lietuvos sunus.

Rietavo. Kunigaikštis Bagdonas Aginskis kasmėtą parsigabena laukams nudirbti gaują maskolių — kareivių. Nepiktinuos, kad kunigaikštis rupinasi laukus nuvokti, bet guodžiuos, juog tie maskoliai-kareiviai kasvakarą rékauja biaužiausias maskoliškas dainas mūsų brangioj Žemaitijoj. Nuo maskolių ir musiškiai pratinas prie maskoliškų tala-luškų, štai kas širdį kruvina

Lietuvos sunus.

Perkrikštas.

— Šendien iškilminga apeiga cerkvėje: kataliką perkrikštija į maskolius.

Žmogus, negaudamas geros vietos vien dėlto, juog katalikas, o ne maskolius, davęs perkrikštyti, kad gauti aukštesnę vietą ir didesnę algą.

Po visos apeigos, po krikšto popas pasakė graudingą pamokslą, prižadėdamas visokias malones nuo vyresnybės už perėjimą į viešpataujantį tikėjimą. „O, kad Dievas padėtų, sako, buti tikru caro tarnu ir už jo sveikatą tris dienas sausai gavėsi, nei mėsos, nei pieno neragaudamas.“

Teip pabaigęs pamokslą, popas išleido iš cerkvės naują maskolį, dar ant kelio dovanojęs rublinę.

Perkrikštas nuo ryto ant tuščios, o cerkvėje nieks nieko nepakišo, teip išalko, net grobas grobą ryja. Atsiminė, juog šendien jam užsakyta gavėti, eina karčiamon nors pyrago nusipirkti. Žiuri — pas žydelką po pečiaus kepa žąsis, puiki, riebi, apgrūžėjusi, sarvaliuoja sau taukuose. Žiuri-žiuri — ir seiles tik ryja. Mostelėjęs ranka, sėsdamasi tarė:

— Ar parduodi tą keptąją žąsį, ir kiek nori?

— Ui, kodėl ne? pusė rublio man pačiai stovi . . . tokia riebi, prašom žiurėti — gyvas šmalc, — gyrė žydelka, — kaip mane gyvą matai, pusė rublio už dalyką, nė kapeikos man uždarbio nėra . . .

— Mat tave šunės, duokš! še pusė rublio!

Perkrikštas, metęs ant stalo nuo popo duotąją rublinę, išsijuosęs ėmė žąsį pešti. Pačiame įniršime valgyti bejeina cerkvės tarnai, kartu liudytojai jo krikšto ir uždėtojo jam pasninko.

Pamatę perkrikštą besidarbuojant su žąsimi, sušuko:

— Ką tu dirbi? juog tau pasninkas, kam tu ėdi žąsį?

— Ne, ne žąsį, aš žuvį valgau, atšovė toliaus valgydamas.

— Juog mės nespitri, lygu nematome, kad žąsį . . . tau šendien mėsos nevalna!

— Žuvį valgau, ne mėsą, — ginčijo „perkrikštasis, — jįs man nieko nepadarysite, čia žuvis, ne mėsa . . .

— Ką čia mačys ginčytis su juo, — tarę tarnai nubėgo prie popo ir apskundė, kad tas perkrikštas nepildė užduotojo pasninko, bet drožia sau žąsį karčiamoj, ir gana.

Popui seilė ištiso ant vien paminėjimo apie keptą žąsį. Kad ben pas mane butų atsinešęs, — pamislijo.

— Atveskit pas mane tą s s . . ! sušuko sukeikęs, — aš jam parodysiu! . . . Atveskit su visa mėsa!

Tarnai sugrįžo vesti perkrikštą prie popo. Tas jau plikus žąsies kriauklus bevartas, — nebėra nei ką nešti.

Paėmę, vedasi vieną, tas nėmaž nespyrėsi. Popas pamatęs iš tolo ėmė kolyti:

— Ak ti, s s . . ! tu šioks, tu toks, — iškeikęs, — tu už pirmos dienos nebeklausai manęs . . .

— Kokiū budu aš neklausau? stebėjosi perkrikštasis.

— O-gi kam ėdi keptą vienas? be mano daleidimo . . . tau šendien pasninkas . . . nepildai naujo tikėjimo, negodoji mano prisakymo! . . .

— Ne žąsį valgiau, — drąsiai atšovė perkrikštasis, — ne mėsa valgiau, žuvį valgiau . . .

— Melagis! Melagis! žąsį, mėsa ėdei! — šaukė tarnai.

— Nebegali išsimeluoti, savo grieko išsiginti! Cerkvės tarnai matė — šaukė popas.

— Ziuvi, tikrai žuvį valgiau, — ginčijo perkrikštasis.

— Kokiū būdu žuvis, kad žąsis buvo? — klausė visi.

— Kad stebuklai, tai visur stebuklai, — teisinosi perkrikštasis prieš popą, — kaip tu šjryt mane iš kataliko perkrikštijei į maskolius, taip aš ant pietų žąsį perkrikštijau į žuvį . . . Tu mane suėdei gyvą, aš žąsį suėdžiau keptą . . .

— Ak, ti, s s . . ! — besušuko popas. *Žem.*

Staigus stačiatikis.

(buk tikras atsitikimas Lenkijoje.)

— Tata! Duok man pinigų! — prašė Adolpas Pikčiurna savo tėvo, — nedaug man tereikia, — duosi tik penkias dešimtis . . .

— Neduosiu, — atšovė tėvas, — aš neturiu pinigų dykai mėtyti . . .

— Nėmaž nebus dykai: už tas menkas kelias dešimtis daug ko pasimokinsiu, — aiškino Adolpas; nuvažiuosiu į Lodžį, apžiūrėsiu visus pabirkus, pamatysiu visokius pramonius . . . Duok, duok! tatulėli, pasivažinėsiu, pasimokinsiu . . .

— Neduosiu! . . . Žinau, nuvažiavęs į Lodžį prašvilpsi pinigais ir parlėksi, kaip grobą putęs.

— Duok, tatulėli, duok! Vis bus dėl manęs nauda; Lodzyje pasimokinti ir pasilinksminti . . . linksmi laiką praleisti . . . tamstai maža šukė tos kelios dešimtys.

— Nesuk man galvos, neduosiu! — supykęs sušuko senis.

— Jeigu, tatul, neduodi geruoju prašomas, tai ir aš ką nors piktuojų padarysiu.

— Daryk sau, ką tik nori, o — pinigų vienas žodis: neduosiu!

— Na, gerai! — pašokęs sušuko Adolpas, — kad neduodi, aš teip susibiauriosiu, kaip nebegal ant svieto biaučiau būti . . .

Tai pasakės, išbėgo pro duris ir nulėkė stačiai prie popo. O tai buvo jau vėlai, sutemus. Popas taisėsi jau gulti. Pikčiurna baldosi į duris.

Popas siunčia tarnaitę paveizėti, ką tą ko nori.

Sugrįžusi tarnaitė pasakė, kad jaunasis Pikčiurna nori tuojau su popu pasimatyti.

Popas, greitai atgal taisydamasi, liepė, prašyti ponaitį į vidų. Išėjęs į seklyčią rado Pikčiurniuką jau belaukiantį. Kaip tik pasisveikino, Pikčiuruiukas prašo: Perkrikštyk, tamsta, manęs į stačiatikius, tik tuojau! . . .

— Kodėl teip? — nustėbė popas — teip staigiai? Ligšiol nieko nesakei. Dabar? dagi vakare? . . . ryto pasišnekėsime, pasimatysime.

— Ne, ne! nelauksiu rytojaus, šaukia Pikčiurniukas, šį vakarą, pats noriu . . . Tamstai nueiti cerkven . . . Krikštyk tuojau!

— Juog čia ne gaisras, — tarė popas, ryto paspėsi . . .

Gal ryto nebenorėsiu, — pertraukė Pikčiurniukas, — tuojau, ši vakarą, staigu noriu į stačiatikius persikrikštyti . . .

— Kas čia do priežastis tokio staigaus užsimanymo? — kalbėjo popas, — Garbingas daigtas likti stačiatikiu, bet pirmiau reikia nors truputį pažinti tikėjimą. Tamstos nespaudžia nėjokia nelaimė, tikt nori iš geros valios, — skubėti reikalo nėra . . .

— Yra man labai svarbus reikalas, — tarė Adolpas, — nės tėvui tvirtai prižadėjau teip susibiaurioti, kaip nebegal biauriau ant svieto bebuti, — už nedavimą man pinigų nieko biauresnio nebeišmaniau kaip į stačiatikius persikrikštyti . . .

— Gospodi pomilui! besušuko popas.

Žem.

Kvėdarnoje. *R. p.* Neseniai mirė čia Katinaitė, kurios tėvas — pravoslaunas, motyna — katalikė. Motyna įkvėpė savo 3 dukterims katalikišką dvasią, bet tėvas jas už tai persekiojo, juog šios, matušei mirus, gavo į Prusus išbėgti. Viena iš jų sunkiai susirgus, norėjo pagrižti į tėvynę, perėjus rubežių persivadino kunigą, išsispaviedojo ir gražiai mirė; bet tėvas, apie tai išgirdęs, parvadino popą laidotų nabašninę. Kunigas aprupino dušią, o pats atsiėmė ben kuną. Bet, ar šaip, ar teip, kad maskoliams butų leidžiama į katalikus eiti, tai pusė iš jų tuojaus išsižadėtų stačiatikystės.

„Iš vaisių jų pažinsite juos,“ tarė Kristus apaštalams, kalbėdamas apie netikrus pranašus (Matth. 7, 16). Kiekvieną daigtą vadiname geru ir laikome už gerą, jeigu jis mums naudą atneša, o priešingai laikome už negerą, jeigu mums jokios naudos neatneša, tuo labiau jeigu jis vodiya.

Maskoliai, o įpatingai jų popai, rupinas mums įkalbėti, kad ir jie esą tokiais pat krikščionimis kaip ir mes katalikai, kad ir jie turį tą patį Kristaus mokslą, tuos pačius sakramentus, kad katalikams nesą ko bijotis priimti pravoslaviją. „Iš vaisių jų pažinsite juos,“ pamokė mus Kristus. Taigi paveizdėkime, kokie pravoslavijos vaisiai ir

kokie katalikystės, — kame didesnė paleistuvystė: prie katalikų ar prie pravoslaunų. Aš paduodu žinias tiktai iš Vilniaus gubernijos, o iškitur, gal, paduos kas-kits, šį mano raštą perskaitęs. Vilniaus gubernijoje pravoslaunų paleistuvystė mažnedu kartu didesnė už katalikų; nės ant kožno šimto gimusių pravoslaunų kūdikių išpuola po penkis (5,3%) su viršu mergavaikius, tuotaru prie katalikų ant kožno šimto išpuola tik po tris (3,6%) su viršu mergavaikius. O ir prie katalikų paleistuvystė tenai didesnė, kame daugiaus pravoslaunų; tą tiesą galime patvirtinti paėmę atskaitas parapijas, kame pravoslavijos visiškai nėra, kaip antai: Žasliuose ant kožno šimto mergavaikių išpuola du su viršu, po (2,3%) Daugiuose po vieną (1,8%) Marcinkonyse nėra nėvieno etc. O priešingai Disnos pavieta, kame viena katalikų parpaiją padalyta yra į trylika pravoslaunų parapijų, tenai ant kožno šimto gimusių katalikų išpuola po keturis su viršu (4,3 %) mergavaikus. Pravoslaunieji vaikai lenda butinai prie katalikų mergaičių ir gadina jas. Kun. Juozapas Zero, buvusias klebonas Glubokoje, apsakinėjo man, kad koks tenai popas neleidęs jam krikštyti katalikiškai kokios ten katalikės mergaitės kūdikio, dėlto kad ji esanti gavusi nuo pravoslauno vaiko. Nenorėsi, mielas skaitytojau, man tikėti, nės manęs nepažįsti; todėl augščiau paduotoms tiesoms patvirtinti aš čia paduodu 1901 metuose gimusių vaikų sanrašą, kaip katalikų, taip pravoslaunų. Tą sanrašą aš ištraukiau iš pačių maskolių išduotų knygų, kurios vadinas: „Прирость и движение населения Виленской губ. за 1901 годъ Составлено по метрическиъ тоблицать къ 1-ац Января 1902. Издание Виленскаго Статстическаго комитета.“

Iš maskoliškų knygų žinios paimtos čia yra tuogeresnės, kad jie nė joku būdu negali mums užmesti melagystes; nės jeigu jie netiki, tai tegul paėmę anas knygas sulygina su čia paduotu sanrašu.

Sanrašas kūdikių, gimusių 1901 m. katalikų ir pravoslaunų.

Miestų ir pavietu vardai.	Kiek gimė kūdikių per metus?		Kiek iš viso mer- gavaikių gimė?		Kiek ant kožno šimto gimusių iš- pula mergavaikių?	
	kata- likų:	pravo- slaunų:	kata- likų:	pravo- slaunų:	kata- likų:	pravo- slaunų:
Vilniaus m.	2389	1133	379	373	15,9 %	32,9 %
Vilniaus pav.	7566	384	204	13	2,7 %	3,4 %
Trakų m. ir p.	6925	297	214	20	3,2 %	6,8 %
Švenčionių m. ir p.	5223	776	118	10	2,2 %	1,3 %
Ašmenės m. ir p.	5200	3600	150	144	2,9 %	4,0 %
Lydos m. ir p.	5806	2359	141	63	2,4 %	2,7 %
Disnos m. ir p.	2116	5165	93	206	4,4 %	4,0 %
Vileikos	2811	6061	75	211	2,7 %	3,5 %
Visokių	38036	19755	1374	1040	3,6 %	5,3 %

Ir teip prie katalikų ant kožno šimto gimusių kūdikių išpuola po 3 su viršumi o prie pravoslaunų po 5 su viršumi mergavaikius. Čia dar reikia priminti, kad Vilniaus gubernijoj kunigų yra labai mažai, o prie pravoslaunų popas ant popo. Pravoslaunų žmonių tėra 432090, o popų yra 868, teip kad ant kožno popo išpuola tiktai po 498, tuo tarpu katalikų yra 1017939, o kunigų tėra 239, teip kad ant kožno kunigo išpuola po 4259 žmonės. Ir teip „iš vaisių jų pažinsite juos.“ Pravoslavija pati yra sukirmijęs obolys, kurs gašina ir mūsų katalikus. *Kirvinskis.*

Apie Kurliandiją galima būtų daug parašyti, bet gal tai nelabai ką interesus. Ta tauta, mums giminaitė, labai augštai pasikėlė. Turi savo spaudą, liuosai skaito ir turi ką skaityti. Ukės dalykai teipogi augštai stovi: Vokiečiai nors liepė brangiai užmokėti už lekciją, bet gerai išmokė žemę išdirbti. Nors žemė jiems nepergera, o mokesčiai perdaug dideli, bet energiškas vikrumas pergali visus skersius, ir latvys vis kyla augštyn. Vienas gudas aplankęs Kurliandiją, rašo: „Toli mūsų muzikai lig to.“ Ir aš, su Kurliandija pasipažinęs, drąsiai pasakysiu: nepasivys mūsų lietuviai latvių, pakol sodžių nepames ir nepradės priimti rodų, ukės pagerinimui duodamų.

Labai lipšniai atsišaukiame į kunigus, idant ipač tose parapijose, iš kurių darbininkai keliauja į Kurliandiją, rimtą atidą atkreiptų ant pavestų sau avelių ir pamokytų jas daug geriaus, negu ligšiol yra daryta. Butinai tokiems išeiiviams reikia gerai suprasti savo tikėjimą ir protestantų klaidas. Ligšiol, kaip sako Kurliandijos kunigai, lietuviai — ateiviai, pakliudami tarp liutarų, žuva su dušia ir su kunu: išsižada savo tikėjimo ir kalbos. Dėlto kunigai tegul nepalijanja apsvietę pamatingai savo avelių. J.

Ukmergė. Sodžiuje V. pavogė prie ukininko karvę. Puolė jieškoti prie aptariamo vagies gudo, bet nerado. Atsivedę jį tada į sodžių, gerai įlupo už tą nuskriaustasis ir tris desetnikai pakliuvo po sūdu; reikalas nuėjo liki pat senato, paskutinis nusprendimas paskyrė visiems po metus į turmą. Mat atsargiam reikia buti ir vagį mušant.

Smilgei. Čia apsakysiu, kaip Dievas pernai pabaudė du neteisingu liudytoju. Okolicoje T. vienas bajoras išsimanė vilioti žmones su degtine įpatingai samdytus. Buvo nekartą bartas nuo kunigų, bet nesiliovė. „Uzbonas neša vandens, kolai aša nutruksta“ — teip ir tą bojorą užtiko vyresnybė ir pašaukė ant sūdo. Gudrus šinkorius kviečia liudytojus ir nekokių pusbernius, bet senus žmones (gerai pasakya: turtingam vogti sekasi, o senam meluoti) prie sūdo į Panevežį ir tampa nekaltas, kaip balandelis. Iš tos linksmybės, Dievą ir sudą apgavę, nekaltasis ir liudytojais gerokai prisprogo baltakės, net užmiršdami, kad grįžtant namon reiks pervaziuoti užtvinusią nuo pavasario upelę Malunę, kuri vasarą išdžiusta. Šinkorius visur gudrus ir ne teip girtas (gal daugiau papratęs), žinodamas teipogi, kad girtam marios liki kelių, privažiavęs brastą iššoko ir paliko ant krašto. Tėvas šinkoriaus ir vienas iš liudytojų keikdami suvaiavo su trežjetu arklių į upę, pasuko į šalį, kaip ir girti, sraujunia pagriebė, visus paskandindama savo gilumoje. Teip tada Augščiausias juos pašaukė ant savo sūdo, kur nebenusisamdys sau liudytojų už tą nuo seno iškeiktą degtinę, kuri visus žudo. — Okolicoj T. gyvena dar keletas šeiminų žydų, kurie visaip viliodami, baigia bajorus varyti iš tėviškių.

Prekystės ir panašūs dalykai.

Nuo Raseinių padangės. *Žemaičiai kimba prie prekystės.* Švėkšniškiams užpernai nepavyko uždėti prekystės draugystę, daug tarp sąnarių buvę „neblogonadiežnių“. Dabar ėmė sukstis apie tokių draugysčių uždėjimą Tytavėnuose, Tauragėje, Šilalėje, jei tik gaus valdžios užtvirtinimą. Beveik visuose Žemaičių miesteliuose teipat jau atsiranda pavieni žemaičiai - kromininkai. Seniai laikas savo duonos kąsnį iš žydo nagų atgauti. Kad tik žemaičiai rupintus pas saviškių pirkti!

Raseinių Magdė.

Kauno redyboje *milų audžia* 65 tukstantis audėjų ir išaudžia ant metų už 580 tukstančių rublių, čerkasą audžia 80 tukst. audėjų — užaudžia 640 tukst. rub., drobę 90 tukstančių audėjų užaudžia 780 tukst. rub.; viso labo Kauno redyboje 298 tukstantis 185 audėjos išaudžia per metą audeklų už 2 milijonų 593 tukstantis 108 rublius! Išėina, juog viena audėja užaudžia permetą nedaugiau už 8 rub! Kad audėjos turėtų pagerintas stakles ir butų ant tikslo austi mokusios, galėtų dešimts kart daugiau užsidirbti. Ar neverta būti įkurti draugystę naminiai pramonystei, o įpatingai audimui — pakelti?

D.

Tytavėnai, Ras. p. Šendieną, t. y. 25 balandžio, tytavėniečiai su dideliu džiaugsmu susilaukė nuo gubernatoriaus daleidimą atidengti savo miestelyje draugystės krautuvę. Nepoilgo bus susirinkimas, susidedas daugiausiai iš sodiečių valsčionių, dėl išrinkimo iš savo tarpo sąnarių į rėdą (pravlenije), peržiūrėtojus (reviz. kom.) ir dėl apsvarstymo visokių tame dalyke klausimų.

Jau — ačiu Dievui — tytavėniečiai žymiai pradėjo susiprasti, kaip vodingi dėl mūsų žydai su savo prekyste, ir tokius nemalonus svečius nori laukan išvaryti iš savo miestelio. Nevaro jų su garadais ir akmenimis, kaip tai anais metais (1900.) atsitiko Vaškuose, Linkovoje (Pan. p.) arba šįmet per Velykas Kišinevos mieste (Pietin. Gud.), — ne, bet jie žudo juos ant pusės ekonomiškos. Pernai

dar jokios krikščioniškos krautuvės Tytavėnuose nebuvo, o šimet net trys atsirado. Teisybė, kad nedidelės tai krautuvėlės ir vargu bus joms konkuruoti su žydais, įpatingai iki mūsų žmonės labiaus pradės susiprasti ir paturėti savuosius, bet visgi galima tikėtis, kad eis jos didyn ir galės gyvuoti.*)

To negana. Vienas gan vikrus žmogus, Pranciškus Augustis, užėmė nuo p. Romero butą ant uždėjimo krikšč. priekarnės. To amato mokinos jisai pustrečių metų Rigoje; galima tat daleisti, kad savo amatą mokės vesti gerai.

Bet viršum tų visų malonių apsireiškimų, lyg saulė tarp žvaigždžių, šviečia tytavėniečių užmanymas atidengti pas savęs „draugystės krautuvę,“ ant ko, kaip minėjau, jau ir daleidimą nuo valdžios išgavo. Nedaug dar tokių krautuvių yra Lietuvoje, o juogei Raseinių ir Šiaulių apigardoje tytavėniečiai pirmiaus už kitus apie tatai pamislyjo, — garbė jiems ir šlovė! Bet išpildymas to teip gražaus užmanymo daugiausiai prigulės nuo žmonių supratimo ir prisidėjimo prie jo didesnio skaitliaus šanarių.

O verta, verta, tytavėniečiai! Perskaitykite tikt ir supraskite gerai įstatymus tos draugystės, o neabejoju kad kiekvienas norės prie jos prigulėti. Neklausykite visokių užmetinėjimų žydų, kuriems tasai užmanymas labiaus smirdžia, negu kiauliena, nės mato jame savo nupuolimą ir ubagystę. O patis iš to turėsime didelią naudą: turėsite pigiaus ir gerai geresnius pirkinius (tavorą), viežlybai krikščioniškomis rankomis paduodamus ir be jokios suktybės.

Imkimės už amatų, už prekystės, o pamatysime, kad ir savo tėvynėje — Lietuvoje galima rasti gerą Ameriką.

Prašalaitis.

*) Nelaimė, kad viena iš tų krautuvių pradėjo su degtine vilioti pas savęs pirkėjus. Tokiu budu gadina savo vardą ir atstumia nuo savęs geresnius pirkėjus, kurie drovėdamis, kad nepamislytų ant jų, juog nevien tikt pirkti eina tenai, bet ir girtuokliauti, — visai neina. Vilemės, kad susipratusi mes tą žydams pritinkantį pritraukimo būdą (žydai su anodija vilioja) ir padorai varys savo darbą.

Iš Raseinių. Linksmu, juog ir Raseinių ukininkai pamislijo prekystę iš žydų nagų atimti: rupinasi jie, į draugystę susidėję, įsteigti krautuve visokių ukei reikalingų gaspadoriškų daigtų ir padargų. Žinoma, žydai iš paskutinės rupinasi tą žemaičių užmanymą sugriauti, bet visgi yra viltis, juog duos Dievas nuo vyriausybės krautuvs daleidimą išgauti.

Plevėsa.

Iš Vilniaus Vilniaus lietuviai sujudo rupintis apie uždėjimą lietuviškos sušelpiamosios draugystės, kaip Petrapilyj. Prašymą 18 ypatų padavė gubernatoriui. Apie tai rašė „Vilenskij Viestnik“. Duok Dieve jiems laimėti. Kauniškiai irgi nuo seniai apie tai mislija, ale jie padarys tik tę linkui.

Iš Kauno. Vėl pradėjo mislyti Ventą su Dubysa sujungti, dabaigdami kasti Ventos kanalą, kuri prancuzų metuose buvo kasti pradėję, o paskui užmetė. Kaip žinote, skaitytojai, Dubysa įteka į Nemuną, o Venta plaukia suvis į kitą pusę, į šiaurę, ties Vindavos miestu į mares įkrizdama, bet abidvi upi prasideda nuo kita kitos netolymais. Jeigu tas užmanymas įvyktų, priseitų ir pačią Dubysą su Venta gilinti, kitur tiesti. Tas užmislyta Prūsams ant keršto, kad iš mūsų krašto tavorai iš Nemuno per Dubysą ir Ventą galėtų tiesiai į marę nuplaukti, neidami per Prūsų žemę. Daug tas dalykas kaštuotų, ale paskui ir pelnas didelis būtų skarbai, o ir mums būtų gerai: daug darbininkų gerą sau pelną atrastų. Atsidarytų tad vienas skersai Lietuvos kelias tavorams vežti . . .

Juokas.

Prabaščius mokindamas vaikus paklausė vieno: — Pasakyk man, kiek daigtų reikia prie krikšto?

— Trijų, kunigėli, atsakė drąsiai vaikas.

— Kaip tai trijų? nemoki katekizmo, prie krikšto reikia tiktai dviejų daigtų: vandenio ir Dievo žodžio.

— O jug reikia kudikio, atsakė vaikėsas.

(Iš „Darb. Vilties“)

Lietuviškas laikraštis Francuzijoje.

**Binletenas Mielaširdystės Darbo gelbėti dušias ap-
leistas čysčiuje.** Išeiņas kas tris mėnesiai. Rėdytoja
laikraščio pagal J. P. Chapelle — Montligeon Francuzijoje.
— Turinys pirmosios knygos šitoks: Pažvalga ant pereito
meto 1902. Mėnesinė atskaita. Miseremini mei, saltem
vos, amici mei! — Mielaširdystės darbo atbalsiai. — Lek-
cija lotyniška. — Išreiškimas dėkingumo už apturėtas
malones. — Žibuoklė šv. Juozapo žymė. — Apgarsinimas
sulyg kryžiuokų rožančių.

(Iš „*Darb. Vilties*“).

Redakcijai prisiųstos Knygos.

Dainos ir Sakmės. *Mikalojus Dagilėlis.* Tilžėje 1903.
Kaštu Tėvynės Sargo.

Savilšelpystė. Pagal Smileso „Self-Helf“ sutaisė P. N.
Tilžėje 1903. Iš knygelės įtalpos: Draugiškija ir ipatiška
savišelpystė . . . stropumas ir uolumas, svetima pagelba . . .
energija ir valios spēka . . . mokinimasi pats per save . . .
— Pr. 30 kap.

Kas ir kiek gali pirktis žemės Lietuvoj. *Užugirietis.*
Tilžėje 1903. Knygelėje randame „įstatymus įgijimui
užstatymui, atidavimui ir paėmimui arendon vakarinių
gubernijų žemės, esančios ne mieste ir ne miestelyje. Tos
gubernijos: Kijavo, Podoliaus, Volyniaus, Vilniaus, Kauno,
Gardėno, Vitebsko, Mogilavos ir Minsko. — Pr. 10 kap.

Katekizmo pirmamokslis arba trumpas suglaudimas
visųreikalingiausių mokslų šv. Katalikų tikėjimo. *A. Ku-
rietis.* Tilžėje 1903.

P. Sądarbininkas!

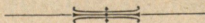
Spaudos bevildamies, rankų nenuleiskit, teipat šelpkit
redakciją žinioms, straipsniais ir aukoms ir apie raštų
platinimą neužmirždami, nės ne-daug gero, jei anais pelės
mistų, arba kur parubežio karklynuose putų.

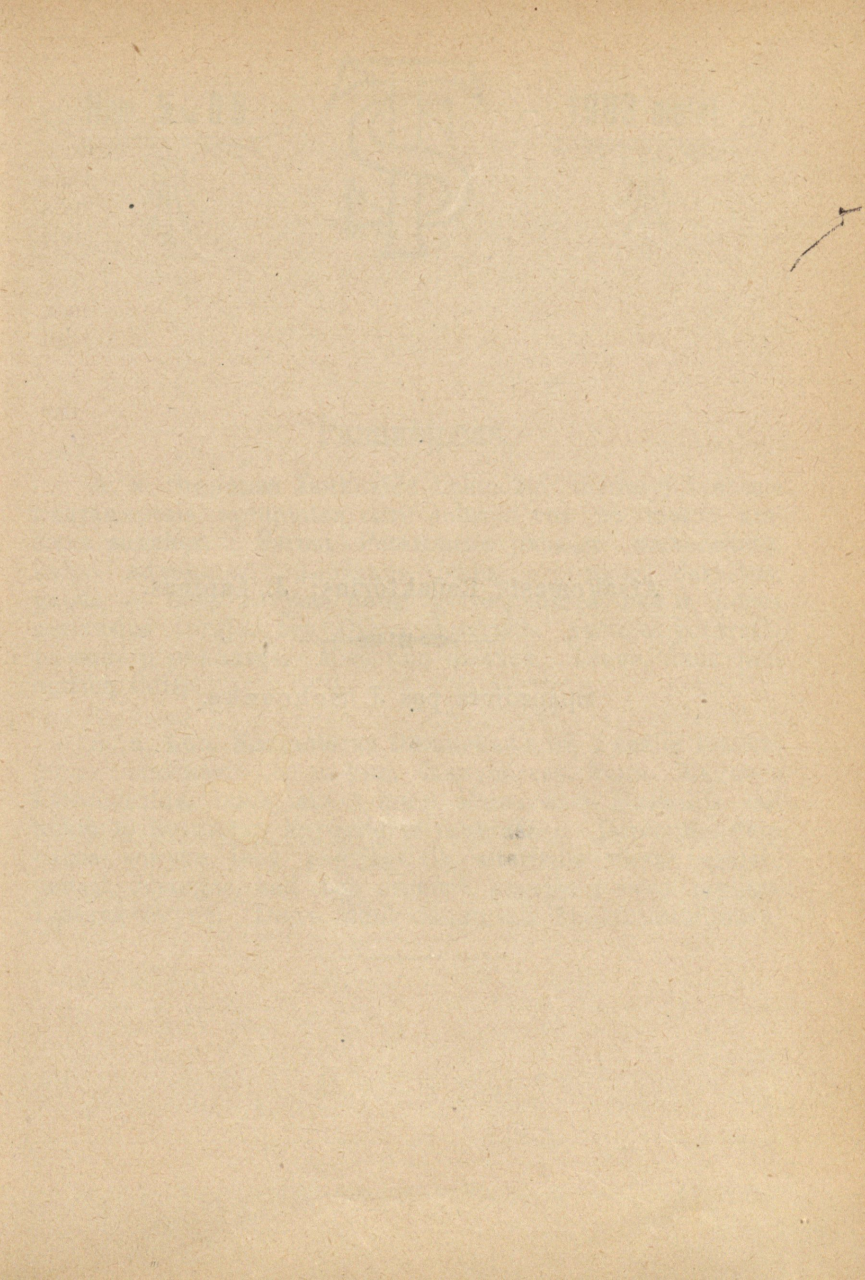
Atsakymai.

Vargdienėliui. Tamstos straipsnelį reikėjo trumpinti, pagal Tamstos žodžio „**prieš savo sąžinę negaliu.**“ Pats budamas kunigu, mislyju, kad tokių ponų, kaip Tamsta juos aprašei, negali rasti Lietuvoj! nenorime per didelę polemiką kelti prieš **anuos!**

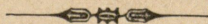
Vab. Ačiu. Bet koresponenciją ne visą patalpinau, kaip Tamsta matai. Prašom daugiau žinių prisiųsti ant visumenės naudos.

Šil. Kelm. Straipsnį „Iš jų vaisių pažinsite juos“ siunčiau į „Žinyčia“.





Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas.



Spauzdinta pas J. Schoenke.

Num. 5 ir 6 B.



1903 metai.

Paminėjimas.

A. a. Steponas Jankevičė balandžio mėnesį šventais Sakramentais aprūpintas mirė Jaltoje, vos 26 metus amžiaus sukakęs. Pernai Peterburke pabaigė universitetą, kaip advokatas. Lipšnaus būdo, protingas, darbštus, gabus, — būtų Tėvynei daug gero padaręs, nes ir norus geriausių turėjo, bet Dievo Apveizda pačioje jaunystėj pašaukė jį pas savęs. Mirė nuo džiovos. Dieve, duok jam amžiną atilsį!

A. a. kun. Kazimieras Domarkas mirė 1 spalio 1902 m. 33 m. amžiaus. A. a. kun. Kazimieras, kaipo Raguvos kamendorius, buvo ant 5 metų ištremtas į Maskoliją dėl kokių tų lietuvišku knygelių ir rankraščių. Ištrėmime teip baisiai sunyko, juog pagrižęs tik altaristos vietą tegalėjo užimti, džiaugė, kad ben numirti pagrižo į savo mylimą Lietuvą-tėvynę. Dieve, duok dangų tam kankintiniui mūsų!

Myldė.

Lietuviška pasaka.

(Iš *Ladislovo Karoli'o.*)

Gilumoje melsvosios Baltijos, ties Lenkijos sieną, bet ribose senovės miškinės Lietuvos gyveno deivė Myldė, visugražiausioji Lietuvos deivė; pavaldinė paties žaibų valdytojo Perkūno. Atnašus jai degino bažnyčioje, ant Antakalnio pastatytoje.

Gyveno Myldė jurių gilumoje, kur turėjo gintaro rūmus ir tūkstančias Undinių — tarnaičių.

Saulei tekant, Myldė išeidavo ant krašto, sėsdavos Lietuvos pamiškėje, maudydavos sraujose skaisčių spindulių, o sauvalingos jos draugės, lelijų vainikais pasirėdžiusios, sukurojo aplink ir dainas dainavo.

Ir buvo plika Myldė teip graži ir teip nekalta, juog miško žolynai, ją regėdami, baltas savo galveles lenkė.

O ji pati savo gražumo neišmanė . . .

Vieną kartą, išbėgdama, kaip visados, iš vandens ant jurių kranto į amžinus Lietuvos miškus, staptelėjo, kaip įbesta, o draugėms už medžių pasislėpti pamojo: pakraščiu tinklais apkrautoje laivėje plaukė jaunas žvėjas.

Buvo toks gražus, juog jo gražumą sunku ir aprašyti. Juodi plaukai krito lyg pat pečių; lupą puosė juodi usai. o akys, kaip dvi žvaigždės, švietė vyriška stiprybe ir geiduliu.

Ir girdėjo Myldė, kaip švelniu balsu niūniavo jis dainą, pilną ilgėjimos ir svajonės.

Niūniavo, kaip vargingas ant jurių žvėjavimas, kokia tuščia jo gričia, juog neturi jis gyvos mylinčios dūšios, kuri imtų nuo jo dalį sielavartų ir džiaugsmų . . .

Myldės širdis stiprai sutvaksėjo nesulaikoma meile; šoko prie jo teip, kaip buvusi, ir ėmė melsti, idant su ją gintarų rūmuose apsigyventų . . .

Ilgai žvėjas išsikalbinėjo, bet sužavėtas jos gražybe, pasekė į gilumą melsvosios Baltijos ir ten apsigyveno . . .

Myldė mylėjo jį iš visų jaunos savo dūšios pagiejų, su pilna paklusnybe.

Gera! juodum buvo ant jurių dugnio.

Tuotarpu baisus Perkūnas gavo žinoti, juog Myldė — deivė drįso numylėti žemišką esybę, aplenkusi dievaičius. Įsakė tad apleisti žvėją, o kad ji tai padaryti nesutiko, jo akis užsidegė rūstybe. Paleidė iš padangių ugnimi spiaunančius perkūnus ir trenkė po mylimosios kojų gražų jaunikaitį.

Sėdos skaisti deivaitė ant smilčių dugnio ties mylimojo levonu ir ėmė skurdžiai verkti, nes ir jos gyvenimas tapo sulaužytas.

Bet Perkunui ir to buvo maža. Sugriovė puikiausius jos rūmus, o ją pačią išvarė iš vandenių į miškus ir girias, įsakęs už nusidėjimą meilę po žmones nešioti.

Su palaidais plaukais, su sužeista širdimi išėjo Myldė į miškus ir girias, į sodžius ir gričias dieviškos meilės žiebtų.

O tasai paskyrimas, tasai nusprendimas baisus jai buvo.

Daugumas žmonių jos nesupranta . . . Kad pasirodo tikra, neveidmaininga ir iškilminga, gryna ir puiki, tad žmonės jai užkelia vartus ir išveja į laukus ir miškus.

O jei ką palenkia visiškai prie savęs, jei neužgesiamą ugnį įpučia širdyje mergaitės ar jaunikio, tai ją keikia, nes nelaimingi esti.

Ir laukia graži Myldė, slankiojimos dienų pasibaigiant, kad visi žmonės priims ją su džiaugsmu ir meile į gričią, kada jos nebekeiks, kada jos nebesigėdės, kada ims ją mylėti ir godoti, kada nustos piktų savo geidulių . . .

Bet lyg šiol tebeklaidžioja po miškus ir kalnus, po rūmus ir juodas gričias; šioki ne tokį pataikavimą neturčių širdyse teranda, ir jos širdis kraujais apsipila.

Jauno žvėjo, jos mylimojo, nė žymės neliko.

Bet ir lyg šiai dienai pajuriečiai kašubai ir lietuviai, Elblangoje ir Palangoje randa kašnius gintaro, iš kurio jos rūmai pastatyti buvo . . .

Vaišgantas.

Trečias.

(pagal prancūziško.)

Kunigui Laurynui po mišių išeinant iš bažnyčios puolė po kojų liesa, išblyškusi moteriškė ir pro verksmus sušuko:

— Jie nušaus jį!

— Nušaus? Kas? Ką? — užklusė sustodamas kunigas.

— Vokiečiai mano vyrą — atsakė kukčiodama moteriškė.

Sujudintas kunigas pakėlęs ją klausė:

— Tamstos vyrą? Už ką?

— Vakar jiems kas užmušė tris kareivius, šendien-gi vokiečiai nutarė nušauti tris iš mūsų. Tarp tų trijų nulėmė ant mano vyro Susimildamas, tėveli, gelbėk!

— Ką aš galiu padaryti? — tarė liūdnai kunigas, ir ašaros sublizgėjo jo akyse. Jam širdį suskaudo, negalint gelbėti savo parapijonių nuo neteisingųjų vokiečių užpuolimų ir nelaimės. Jam, kurs viską paaukautų, idant tik jiems gerai būtų Ne, jis taip nepaliks, eis prašyti vokiečių, neatstums be vilties nelaimingos moteriškės.

— Nenusimink, tarė, Dievas geras, pabandysiu.

Ir tiesiai nuėjo prie vokiečių viršininko. Tas-gi pamatęs kunigą trankiai užklusė:

— Ko tamstai reikia, kunige?

— Atėjau prašyti malonės savo parapijoniams, tarė nedrąsiai kunigas — paleiskite juos — jie nekalti

— Ne, nieks iš tamstos prašymų nebus. Tie mūsų nešauda — atsakė nepermaldaujamas vokietys.

Kunigas matydamas visų neišgelbėsias, ryžos prašyti bent vieno.

— Ar negalima bent Levoną Jis turi tris mažyčius vaikelius ir jo pati silpna, serganti

— Sykį paliepta — negalima mainyti — sakė rusčiai vokietys — Jei bent duotum jo vietoje trečią.

Tą pasakę su piktumu akyse pažvelgė į kunigą: ko neišeina — ji tik gaišina. Bet kunigas valandėlę pastovėjęs prisiartinio arčiau prie stalo ir nedrąsiai tarė:

— Aš neturiu nė pačios, nė vaiku. Imkit mane trečio vietoje.

Nustebintas vokietys pažiūrėjęs su neįtikėjimu į kunigą, nusišypsavo tarė:

— Na, kunige, dar jaunas esi, bene norėtum mirti?

— Meldžiu tamtos — tarė aiškiai kunigas. Vokietys dar valandėlę palaukęs, parašė kokį raštą ir sugėdintas paduodamas kunigui tarė:

— Šit paliepimas išleisti Levoną... už tamstą...

Ir atsistojęs sugraudintas pridūrė.

— Man-gi padarykit tą garbę, duokit bent suspausti savo ranką!

Kunigas širdingai dėkavodamas spustelėjo vokiečiui ranką ir išėjo greitai pro duris. Laimingas buvo pavykus išgelbėti žmogų nemanydamas už kokią prekę Skubino į kalėjimą išliuosuotų nelaimingojo. Priėjęs prie durių nusilenkė sargui, kurs jam nė galvos nenulenkė, bet perskaitęs paduotąjį raštą tuoj kepurę nusiėmęs tarė:

— Prašom įeiti, kunige!

Įėjęs į kalėjimą kunigas tuoj pamatė ant žemės besėdintį Levoną ir graudžiai beverkiantį. Pamatęs įėjusį sudėjavo:

— Pražus mano pati su vaikučiais!

— Nenusimink, prieteli, — tarė kunigas, ir išlengvo pasakė nelaimingam, kad jo nežudysią, susimylėję.... Išvestas iš kalėjimo Levonas iš džiaugsmo negalėjo žodžio ištarti. Kunigas privezdamas jį prie namų tarė:

— Palauk čia, įeisiu pirmas pačiai pasakyti.

Įėjęs rado Levonienę verkiančią, bet linksmas kunigo veidas tuoj ją numaldė.

— Jis liuosas? — tarė.

Kunigas prasijuokė.

— Kur jisai?

— Tuoj ateis.

Pati pamačiusi įeinantį vyrą puolė prie jo. Valandą glaudės viens prie kito negalėdamu žodžio ištarti

— Kokiū būdu galėsiva tamstai atsidėkavoti? — klausė pagaliaus Levonas.

— Džiaugiuos judu laimingu matydamas — ir man gana — tarė kunigas. — Judu geri žmonės. — Ir suspaudęs jiems rankas, pabučiavęs vaikus sugrižo į kalėjimą. Ten guodė du atlikusiu kaliniu ir drąsino. Vienas iš jų keikė, antras verkė. Dažinojusių tik, juog ir kunigas bus drauge nušautas Levono vietoje, nutilo. Jiems lyg gėda ko liko. Teip nuraminęs paklausė kunigas, ar nenorėtų kad juos išspaviedotų. Jiems sutikus atliko savo priedermę ir išėjo namon (buvo jam leista pirm nušovimo tris valandas namie побуti).

Sugrižęs į kleboniją pavalgęs pusryčių pasiėmė keletą duonos plutelių ir nuėjo tiesiog prie savo galvijėlių. Sena asilyčia pamačiusi jį, atsikėlė ir prisiartino. Jis glostė ją maloniai tarydamas: „mano tu geroji!“ davęs duonos kąsnelį ėjo toliaus. Vištos katėjo jį pamačiusios, truškiai apie kojas sukinėjosi. Jisai visus glostė, mylėjo Atsiminus juog visus už keletą valandų apleisias, širdį suskaudo Atkreipė savo žingsnius į sodną. Čia ant kiekvieno žingsnio savo darbą matė: slyvos jo sodintos; kriaušės, obelys apkasinėtos, čiepai čiepyti. Ir vaisių šįmet daug busią Sustojęs pažiūrėjo į laikrodį „jau ir trijų valandų nebeliko jam ant žemės gyventi“ — manė sau ir vėl sopulys pervėrė širdį.

Ranka prispaudė krutinę Lyg girdėjo krintant žemės grumtus ant jo grabo lentų.

Šiurpu jam liko Mirti jaunas ir sveikas, kaip tai baisu. Palikti viską, ką mylėjo Ne, ne sušuko ir balsiai pravirko.

— Kas-gi bus su Levonu? atsiliepė jo dušioje koks balsas.

Puolė kniupsčias ant žemės. Ėmė melstis prie Kristaus, kurs teip pat pirm mirties meldės Alyvų darže ir kruvinu prakaitu prakaitavo Kunigas meldė Kristaus, idant jo neapleistų ir stiprintų paskutiniuoje valandoje

Ta malda jį visai nuramino, kad sugrižęs namon galėto ramiai rašyti testamentą. Visą savo turtą užrašė neturtingiems parapijoniams. Kiekvienam iš turtingesnių užrašė paminklus: kam knygą, kam kryžių arba kitą koki mažmožį Asilyčią užrašė turtingiausiajam žmogui prašydamas, idant ją laikytų iki padvesiant.

Pabaigęs ir apsilkęs geriausiaisiais drabužiais vėl atsiklaupęs ilgai meldė Dievo nuodėmių atleidimo. Išgirdęgi laikrodį trečią mušant atsikėlęs nuėjo į bažnyčią. Rado daug žmonių. Išgirdę apie nuspręstuosius mirtin atėjo už juos pasimelsti.

Kunigas apsilkęs kamžą užlipo ant sakyklos.

— Broliai — tarė į parapijonus — labai, labai džiaugiuos jums šendien čia susirinkus. Pasimelsime kart už nuspręstuosius ant nušaudimo. Pavyko man vieną išgelbėti — bet kitų negalėjau. Buvau judviejų guosti, išspaviedojau. Dabar jau jie prisirengę mirti kaip krikščionys.

Dar kalbėjo apie savo tėvynę ir pasišventimą augštesniems siekiams.

Vieno iš nuspręstųjų motina su riksmu perpuolusi ant žemės apalpo. Ją žmonėms išnešus kunigas pragydo:

„Tave Dieve garbiname“ — visi jam pritarė.

Pabaigus ir palaiminus visi matė, kaip jų mylimas klebonas išėjo iš bažnyčios ir nuėjo ne namon, bet vokiečių kalėjimo linkon

Tik ant ryt dienos pasklydo gandas tarp parapijonių, juog jau neteko savo mylimojo kunigo — vokiečiai jį nušovė

Vertė N.

Kiškis ir Avys.

Sakmė.

Kiekvienas žino, kad Kiškis-baikščiausias,
 Iš visų žvėrelių jis yra lėčiausias,
 Kad ir miega Kiškis, akis išvertęs
 Ir nėkad neguli, šonais atsivertęs.
 Kad kartą po krūmus ir balas lakiojo,
 Ką tik susitiko, jis visų bijojo.
 Ar vėjas suužė, ar lap's sušlamėjo,
 Vis bailė Kiškeliui per širdį nuėjo.
 Nerasdamas vietos, kur pasikavoti,
 Mislijo, iš baimės reiks galas dastoti,
 Toliaus kogreičiausia iš miško begdamas,
 Atlėkė ant lauko, neatsigreždamas.
 Per savo greitumą, jis neužregėjo,
 Kad Avelių pulkas ant lauko gulėjo!
 Žinoma, Avelės, labai išsigando,
 Kad Kiškis joms stačiai užšoko ant sprando.
 Avys ėmė lėkti, katra kiek galėjo,
 O Kiškis iš juoko nesusiturėjo.
 Juokės ir kvatojos, net lupa perplyšo
 Ir ką tiktai dantįs jam neišsikišo,
 Kad rado ant svieta Aveles baikštesnes,
 Kurios ir jo bijo: tur but ir kvailesnės.
 Tuokart sau prie ežios atgulęs ilsėjo,
 Kol nakties gludumas pagaliaus užėjo.
 Tuokart atsikėlęs į miežius įsmuko,
 Edė kiek norėjo, užtat ir nutuko,
 Turėdams ant mislies, kad ir jis vyresnis,
 Kad jo Avys bijo, tur but jis didesnis.

Teisybaitis.

Sidabriniukas.

(pagal Andersen'o.)

Kur aš nebuves? Ko nematęs? Buvau laikomas kudikio riebiose rankutėse ir šykštuolio sugrubusiuose pirštuose. Prie senųjų ilgiau pabūdavau, jaunieji tuoj išleidavo.

Ir buvau gryno sidabro; truputėlis tik vario buvo manyje p̄imaišyta. Teip linksmas keliavau po savo kraštą, kur buvau ir muštas.

Vieną kart teko man iškeliauti užsieniu. Likau vienintėliu gimtinio krašto pinigėliu keleivio makšnelėje. Ponas, prie kurio buvau užsilikęs ir nežinojęs, sykį pamatęs, nusistebėjo.

— Šitai! — tarė — užsiliko prie manęs tėvynės pinigėlis. Tegu keliauja su manim.

Nudžiugau. Gulėjau tarp svetimų pinigų ateinančių ir išeinančių. Jie mainės, kits kitam vietą likdavo, aš vienas tik vis buvau makšnelėje uždarytas.

— Vienog tai didė šlovė — maniau. Per keletą sąvaičių toli nuvažiavau, bet nieko nebuvau matęs ir nežinojau kur esąs. Girdėjau nuo kitų pinigų, kad jie prancūziški, itališki. Girdėjau, apie kokius ten miestus, bet pats nieko nemačiau. Žinoma, ką pamatysi sėdėdamas makšnelėje.

Toks jau būvio likimas.

— Nedidė laimė — maniau tada. Sykį užsigeidęs pasižvalgyti, pasikėliau augštyn ir atradęs mažiukę skylelę išsmukau į delmoną. Vakare ponui nusivilkus ir išėmus makšnelę, aš atlikau delmone. Tarnas paėmęs nešė drabužius į priangį dulkintų. Aš jam nematant iškritau ant žemės ir atlikau ant aslos.

Ponui paduota drabužiai. Jis apsivilkęs nuvažiavo toliau.

Mane-gi atradęs viens iš tarnų bešluodamas, pakėlė ir išleido su trimis kokiais svetimais.

— Ui, kaip malonu — maniau tada — pamatyti kitokius žmones, kitokius papročius ir pinigus! Labai malonu!

— Kas tai do pinigais? — išgirdau, vos tik pasirodžiau. Jis svetimasis. Netikras! Niekai!

— Netikras! Niekai! . . . maniau lyg peiliu pervertas. Žinojau, gero darbo ir gryno sidabro esąs. Tur būt jie klysta. Negalėjo apie mane teip kalbėti! . . . Vienog jie apie mane kalbėjo. Vadino netikru, prastu pinigais!

— Reikia jį pribliudais kam iškišti — tarė žmogus mane gavęs.

Ir likau apgaulės įrankiu.

Pribliudais ėmė mane, bet prie šviesos kiekvienas šaukė su piktumu:

— Prastas! niekai! reikia jį kuo greičiausiai iškišti.

Ui, sunku man buvo! Žmonėms apgaudinėjant kits kitą, drebėjau jų rankose.

— Nelaimingasis aš pinigėlis! — maniau. Nors gryno sidabro, skambus ir neprasto darbo — bet kas man iš to do džiaugsmas. Kaip tai tur būt baisu kam turint negryną sąžinę! Kaip baisu vaikščioti klaidžiais keliais! — Dabar gerai suprantu, kaip tai baisu kaltiems, jei man visiškai nekaltam koku daros tik dėlto, kad išrodau nusidėjęs.

Dėlto ir virpėjau visų rankose. Laukiau, kad kas mane tēkštu į žemę lyg kokį šukšlį!

Vieną sykį buvau įduotas vargšai senutei. Ji gavo mane kaip užmokesnį už sunkųjį darbą ir niekur nemokėjo iškišti. Teip niekam neimant buvau senutei lyg bausmė.

— Ui, vargeli, tu mano vargeli — dėjavo ji. — Nenorėdama turėsiu apgaudinėti. Kur jį dėsiu? Mane apgavo, ir man teks apgauti . . . Beje, įkišiu jį turtingam kepėjui! Jam tai niekas! . . . Bet vis tai nuodemė . . .

Dar to neteko, idant graužčiau sąžinę senutei — maniau.

Senutė nunešė kepėjui, bet tas tuojau pažinęs metė jai į akis mane ir duonos nedavė. Baisu man buvo.

— Ar-gi aš, maniau — žmonių nelaimei padarytas? Aš kitą syk buvęs teip laimingas. Dieve! Dieve!

Kas kart sunkiau ir liudniau man buvo. Senutė pakėlusi mane parsinešė namon. Čia pasižiūrėjusi į mane savo geromis akimis nusijuokė ir tarė:

— Ne, jau daugiau nebe apgaudinėsiu! Pradursiu skylutę, tai visi mato, kad prastas... Bet gal tu laimingas?... Įvėrusi kaspinuką užkabinsiu ant kaklo kaimynės sunui. Duok tu jam laimę!

Kaip pasakė, taip ir padarė. Vaikas apsidžiaugęs bučiavo mane. Vieną naktį atsilsėjau ant šiltos kudikio krūtinės.

Dienai išaušus kudikio motina pažiūrėjusi į mane tarė:

— Sako, laimingas pinigėlis. Pažiūrėsiu, ar tikrai?

Užlipdžiusi pirm skylutę sanbrėškyje nunešė, kur pardavinėjo lioterijos biuletus.

— Jei tu laimingas, — manė ji — pirk laimingą bilietą!

Dieve mano! kaip koku man buvo! kaip plakė širdis!

Drebėjau, kad vėl kas pavadinęs mane prastuoju netėkštų žemėn ir tai kitiems pinigams mantant, kurie gulėjo ramiai su savo parašais ir skaitlinėmis.

Bilietų perdavinėtojas nepatėmijęs metė mane tarp kitų pinigų.

Nežinau, ar laimėjo už mane pirktas bilietas, tik žinau, kad ant rytojaus apšaukė mane netikru ir ėmė apgaudinėti žmones... Be paliovos apgaudinėti — ak, kaip tai biau ru kiekvienam teisiam...

Ilgai, ilgai dar teko man keliauti po svetimus kraštus. Iš rankos rankon iš makšnelės makšnelėn ir vis slapta, vis su apgaule. Kiekvienas gavęs mane pyko, keikė...

Gyvenimas atgriso, pats sau nebetikėjau...

Tik sykių sykimtaučiu keleiviui tapau įkištas. Jis nežiūrėdamas įmetė mane makšnelėn. Nuėjęs krautuvėn norėjo ko pirkti už mane, bet vaizbunas atstumė tardamas:

— Tas pinigas niekai, jis prastas.

Aš-gi ji gavau kaipo gerąjį — tarė svetimtautis.

Ir prisiziūrėjęs į mane nušišypsojo linksmi.

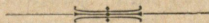
— Iš-kur-gi? — tarė — Jug tai mano gimtinio krašto pinigėlis! Jis geras, nors ir su skylute. Mano tėvynėje dirbtas Aš jį nusivešiu jo gimtinėn šalin, ten nebus paniekintas.

Kaip man linksma liko, pasakyti nemoku! Mane pavadino geru pinigū! Žada vežti gimtinėn šalin. Ten visi žinos, juog aš gryno sidabro ir neprasto darbo . . .

Ponas įviniojės mane popierėliu įsidėjo makšnelėn. Šventomis dienomis kada prie susirinkdavo tautiečiai, jis išsiimdavo mane ir rodydavo. Visi su pamėgimu imdavo tada mane į rankas . . .

Ant galų galo atsidūriau tėvynėje. Visi mano vargai pasibaigė. Niekas nebešaukė, buk aš prastas ir netikęs nors ir skylutė buvo manyje perdurta. Bent sykį teko man atsilsėti nuo visų paniekinimų . . .

Vertė N.



Atsakęs rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje.**

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, Bilderweitschen bei Eydtkuhnen, Ostpr.

Spausdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.

Kun. A. Burbos prozaiški, raštai tm. I.	80 k.
Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. II.	50 k.
Kun. Totoriaus, „Pamokslai gražių žmonių	60 k.
Katalikų Bažnyčia ir Mokslas pagal Zahm'ą iš angliško vertė kun. A. Milukas	10 k.
Lietuviškas Albumas, antras išleidimas, dalis I. Pa- veikslai istoriškų vietų, lietuviškų namų, išdarbių ir t. t. . . . Išleido kun. A. Milukas. 1900 m.	60 k.
Laiškai iš kelionės po Palestiną (su paveikslais)	50 k.
Lioretaniška litanija kun. Kaulakio	30 k.
Dogmatas apie pragarą	20 k.
Juokų knygelė	25 k.
Lietuviška Albumas. Lietuviški raštininkai ir žymesni vyrų; Dalis II ir III	1,25 k.
Išpažinties istorija, pagal A. Guillois	50 k.
Valdimierus, kun. Šmidto apysaka. Vertė kn. A. Milukas	15 k.
Duonos jieskotojai, H. Šienkevičiaus apysaka, vertė V. Stagaras	25 k.
Medega S mano Daukanto biografijai. Dirvos kun. I. Shenandoah, Pa., 1898 m., pusl. 128. (Su pa- veikslėliais)	1 rub.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Kn. I. Rytų šalys. Pagal Fischer'į ir Gazeau, parengė kun. A. Milukas	40 k.
Anima Vils. Apysaka Marės Radzevičiūtės, iš Sibe- rijos gyvenimo, 169 pusl.	75 k.
Lietuviškas Albumas. Paveikslai lietuviškų raštininkų ir vietų. I-mas išleidimas	50 k.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Dalis II. (su paveiks- lėliais) kun. A. Milukas	40 k.
Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV šimtmetije. Knyga I.	60 k.
Lietuviški Dainiai pradžios XIX šimtmetčio. Kliasiškai tautiškas perijodas Jr. Jono	40 k.
A. Pabrėzos Botanika	1 r.

Visas tas knygas galima gauti Prusuose
p. Schoenke's spaustuveje, Tilsit, Goldschmiedestr. 8.

Viktutė

novelia, parašyta pagarsėjusios mūsų rašytojos,
kuri slepiasi po pseudonimu
Šatrijos Ragana.

Yra tai tikras chef d'oeuvre (arcydzielo) mūsų literatūros. — **Apysakos įtampa:** aprašymas mūsų patrijotų darbų ir vargų, atbudimas iš tautiško miego mūsų draugijos. Kiekvienas lietuvis privalo turėti pas save tą apysaką, kuri sudrutins jo tėvyniškumą ir jo protui suteiks daug prakilnių minčių ir naudingų užmanymų tėvynei ant naudos.

„**Viktutė**“ yra perspaudinama iš „Dirvos Žinyno;“ visas pelnas iš pardavimo eis ant naudos neseniai užmanytai šv. Kazimiero moteriškai kongregacijai. Šv. Kazimiero Sesers (dabar lavinasi Ingenbohl'je, ties Luzerno ežeru Šveicarijoje) užsiims mokinimą vaikų Amerikos lietuviškose mokyklose, teip-gi rupinsis, kad iš Lietuvos davatkų padaryti tikras darbininkes ant lietuviškos katalikiškos dirvos.

„**Viktutė**“ turi 90 didelių puslapių, parsiduoda tik po 25 kap.

Nepasigailėk nusipirkti tą gražią knygele; bus tau smagu ir naudinga pasiskaityti, o tavo grašiai su kitų lietuvių skatikais eis ant labai naudingo įkurimo tikrai lietuviškos draugijos, kurioje ras prieglaudą neviena vargo prispausta dušia, ir kuri nemažą naudą padarys mūsų tėvynei Lietuvai netolimoje ateitėje.

Knygele gali gauti **pirkti Prusuose tik pas p. Schoenkę Tilžėje** (Tilsit, Goldschmiedestr. 8), ir Amerikoje **Dirvos - Žinyno redakcijoje, Shenandoah, Pa.**